

PRZEGLĄD GEODEZYJNY

CZASOPISMO POŚWIĘCONE MIERNICTWU I ZAGADNIENIOM Z NIM ZWIĄZANYM

Nr 2-3

Warszawa, luty — marzec 1946 r.

Rok I

T R E Ś Ć: Inż. Czernski Zbigniew: Wpływ przeszkody przy pomiarach lunetowych. — Inż. Olechowski Tadeusz: Urządzenie wsi rolniczej. — Michalski Tadeusz miern. przyś.: Kataster gruntowy i mapa gospodarza kraju. — Prawo urbanistyczne z 15 czerwca 1943 r. — Wiadomości bieżące.

INŻ. CZERNSKI ZBIGNIEW

Wpływ przeszkody przy pomiarach lunetowych

Praca niniejsza zawiera analizę pewnego zjawiska występującego w różnych przyrządach optycznych, a w szczególności w przyrządach lunetowych. Wyjaśnienie istoty tego zjawiska pozwoli w pewnych wypadkach na uniknięcie błędów pomiarowych.

Do rozważań na ten temat przystąpiłem na skutek relacji złożonych mi w r. 1939 przez inż. Mieczysława Lipińskiego, który wykonując pomiary kątów poligonowych i kątów w triangulacji zwrócił uwagę na następujący fakt: w pewnych, naogół dość rzadkich wypadkach, nastawiając obraz celu w lunecie na ostrość stwierdza się, że ostrość ta nie da się uchwycić w pewnym ściśle określonym położeniu soczewki ogniskującej, jakby normalnie być powinno. Istnieje natomiast pewien zasięg przesuwu tej soczewki wzg. kremolier, przy którym obraz celu pozostaje niezmiennie ostry i bez paralaksy w stosunku do krzyża nitkowego. Przytym w miarę jak obserwator obraca pokrętką soczewki ogniskującej wzg. kremolier, tenże obraz zmienia położenie w stosunku do krzyża nitkowego przesuwając się w polu widzenia ruchem — z lewa na prawo, lub z prawa na lewo (zależnie od kierunku obrotu pokrętki). Ten zasięg przesuwania soczewki ogniskującej wzg. kremolier bywa rozmaity, czasem ledwie wyczuwalny, czasem znaczny.

Inż. M. Lipiński zauważył nadto, że opisane zjawisko występuje gdy oś celowa przebiega w pobliżu ściany lub krawędzi narożnika domu.

Ś. p. inż. Władysław Surmacki mówił mi również o identycznych zakłóceniach, które zauważył w swojej praktyce mierniczej, a w szczególności przy pomiarze kątów na wieżach kościelnych. Oczywiście, że omawiane zakłócenia optyczne powodować mogą niedające się pominąć błędy pomiarowe, albowiem obserwator nie wie w którym momencie przerwać należy obrót

pokrętki i umiejscowić obraz celu w stosunku do krzyża nitkowego.

Na zasadnicze pytanie „co jest przyczyną tych zakłóceń” — należy odpowiedzieć: przeszkody w terenie, które zakrywają częściowo otwór obiektywu — albo tuż przed samym obiektywem, albo w dowolnym miejscu między obiektywem a punktem obserwowanym, czyli inaczej mówiąc ucinają część wiązki promieni tworzącej obraz celu w lunecie.

Zanim przejdziemy do analizy geometrycznej wpływu przeszkody musimy zdać sobie jasno sprawę, na czym polega proces nastawiania na ostrość w wypadku kiedy przeszkoda nie istnieje.

Założmy dla uproszczenia, że cel jest punktem geometrycznym, którego obraz rzeczywisty, również punktowy P (rys. 1) tworzy się na osi optycznej obiektywu. Płaszczyznę tego obrazu sprowadza się do płaszczyzny krzyża nitkowego (K-K) zapomocą soczewki ogniskującej, której nie przedstawiono na rysunku ze względu na przejrzystość. Złanie się tych dwóch płaszczyzn odpowiada maksimum ostrości obrazu przy jednoczesnym braku paralaksy.

Praktycznie istnieje zawsze pewien zakres odsunięcia się tych dwóch płaszczyzn względem siebie, przy którym oko nie wyczuwa jeszcze ani paralaksy ani zmniejszenia ostrości. Wielkość tego zakresu uwarunkowana jest średnicą plamki dyfuzyjnej, (oznaczonej na rysunku grubą linią), powstającej z przecięcia wiązki promieni z płaszczyzną krzyża nitkowego. Można przyjąć, że średnica tej plamki może być conajwyżej taka, aby w polu pozornym lunety była widziana pod kątem odpowiadającym zdolności rozdzielczej oka. Stąd związek $w = fi$

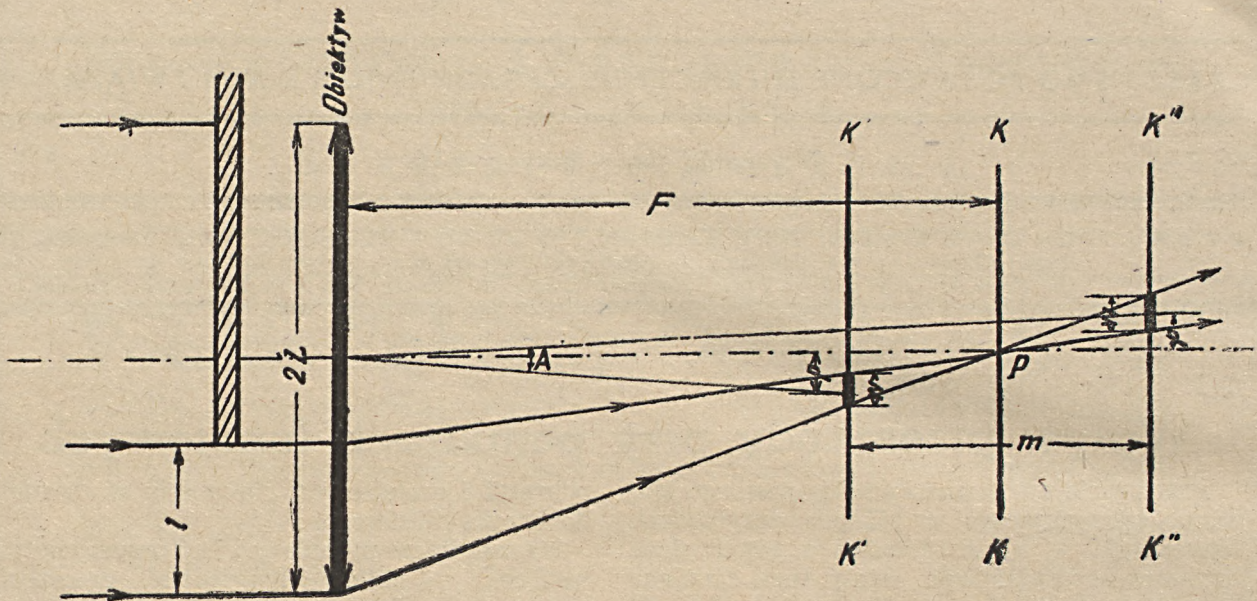
gdzie w — średnica plamki

f — ogniskowa okularu

i — zdolność rozdzielcza oka

Na rys. 1 linie $K' - K'$ i $K'' - K''$ oznaczają graniczne położenia płaszczyzny krzyża nitkowego w stosunku do nieruchomej wiązki promieni jeśli luneta posiada wyciąg z kremolierą¹⁾. W każdym położeniu płaszczyzny $K - K$ w wymienionym obszarze położenie obrazu

światłej ma miejsce, przejdźmy do analizy geometrycznej biegu promieni w lunecie w tym wypadku. Na rys. 2 pasek zakreskowany oznacza przeszkodę o krawędzi pionowej, skierowanej prostopadle do płaszczyzny rysunku. Odległość przeszkody od obiektywu jest dowolna

rys. 1

w stosunku do krzyża nitkowego będzie niezmiennie na skutek tego, że środek plamki dyfuzyjnej zajmuje stale niezmiennie położenie.

Odstęp oznaczony literą m , który będzie nazywał „zasięgiem martwej ostrości“, w lunetach nowego typu o dużym otworze obiektywu jest praktycznie bardzo mały i prawie niewyczuwalny.

We wszystkich tych wypadkach kiedy przed lunetą znajduje się przeszkoda może się zdarzyć, że wiązka promieni tworzących obraz nie przykrywa całego obiektywu, na skutek właśnie tej przeszkody, działającej jak ekran. O tym czy tak jest, czy nie, obserwator nieświadomy nie zdaje sobie zwykle sprawy. Jeśli przeszkoda znajduje się w odległości od metra wzwyż, nie sposób jest na oko ten fakt wykryć. Zwykle obserwatorzy powodują się wyłącznie stwierdzeniem, czy obraz całego przedmiotu widoczny jest w lunecie. Otóż przy zakryciu połowy obiektywu, a nawet więcej niż połowy, obraz jest jeszcze zupełnie dobrze widoczny. Jego jasność wprawdzie wyraźnie się zmniejsza, jednak nie jest to łatwe do stwierdzenia, zwłaszcza gdy cel rzutuje się na jasnym tle jak niebo, piasek i t. p. Skądinąd obserwatorzy do jasności nie przywiązują wagi, zwłaszcza w dni pogodne.

Zakładając że zjawisko ucinania wiązki

¹⁾ lub graniczne położenia wiązki promieni w stosunku do nieruchomej płaszczyzny krzyża nitkowego, gdy luneta zaopatrzona jest w soczewkę ogniskującą. W obu wypadkach istota zagadnienia jest ta sama.

i nie ma w tym wypadku znaczenia. Czynna wiązka promieni tworzących obraz daje zatem w przekroju odcinek kołowy, którego strzałka oznaczona jest na rysunku literą l . Jak nietrudno zauważyć, wiązka czynnych promieni jest teraz znacznie węższa niż w wypadku gdy przeszkody nie ma. Graniczna wartość średnicy plamki dyfuzyjnej (w) pozostaje ta sama, wobec czego zasięg martwej ostrości (m) musi być teraz znacznie większy. Ponadto w zasięgu tym zmienia się położenie środka plamki dyfuzyjnej w stosunku do krzyża nitkowego.

W rezultacie obserwator będzie widział przedmiot ostro i bez paralaksy przy dużym przesuwie soczewki ogniskującej, a zarazem stwierdzi przesuwanie się obrazu w stosunku do środka krzyża nitkowego systematycznie z lewa na prawo lub z prawa na lewo, zależnie od kierunku przesuwania soczewki ogniskującej. Wniosek ten potwierdza się całkowicie ze spostrzeżeniami praktycznymi o których poprzednio wspominałem.

Aby mieć pojęcie o ilościowych wpływach tego zjawiska można przeprowadzić z jednej strony analizę geometryczną, z drugiej strony badanie eksperymentalne.

Wprowadźmy dodatkowe oznaczenia:

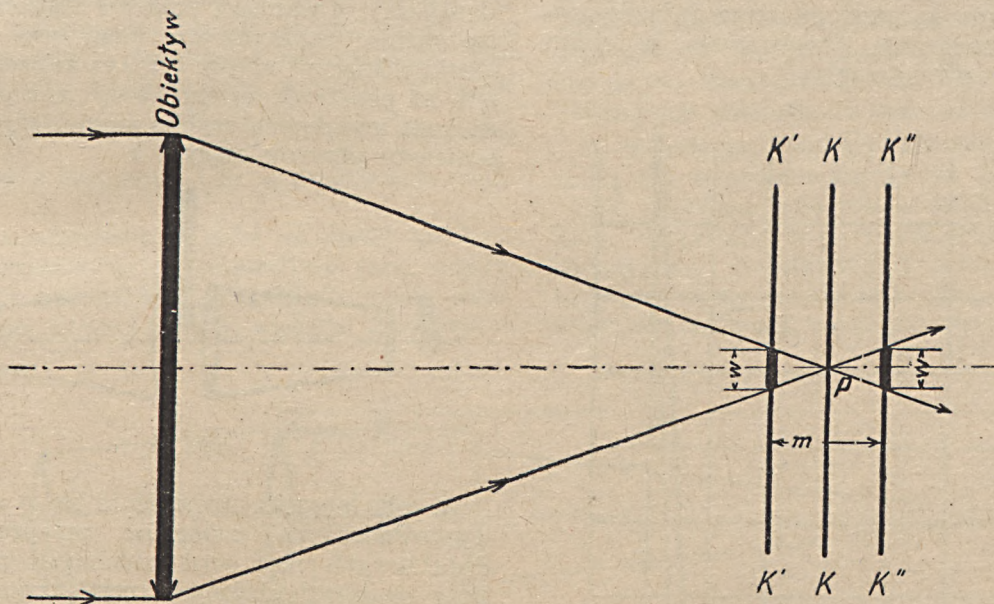
$2L$ — całkowity otwór obiektywu

$k = \frac{l}{2L}$ — stosunek otworu czynnego do

otworu całkowitego, który będzie nazywał „współczynnikiem czynnego otworu“

F — ogniskowa obiektywu
 G — powiększenie lunety
 p — liniowa odległość środka plamki dyfuzyjnej od osi układu w położeniach krańcowych.

czynnego otworu, od zera do nieskończoności, przyczym przy zmniejszaniu się współczynnika k amplituda ta rośnie raptownie. Ciekawe, że z elementów lunety jedynie otwór obiektywu

rys. 2

A — kątowna amplituda przesunięcia obrazu w obrębie całego martwego zasięgu.

Z trójkątów podobnych mamy związek:

$$p = \frac{w}{l} \left(L - \frac{l}{2} \right)$$

po podstawieniu $l = 2kL$

$$p = \frac{w(1-k)}{2k}$$

skądina $A = \frac{if(1-k)}{Fk} = \frac{i(1-k)}{Gk}$

Zdolność rozdzielcza oka nie jest w tym wypadku stała, gdyż źrenica wyjściowa lunety, będąca czynną źrenicą oka, zmienia się zależnie od pokrycia otworu obiektywu.

Jeśli oprzemy się na badaniach zdolności rozdzielczej oka, przeprowadzonych przez Fabry i Arnulfa, to możemy przyjąć w pierwszym przybliżeniu, że jest ona odwrotnie proporcjonalna do średnicy źrenicy oka przy kontraście bliskim zupełnego. Wychodząc z wartości jednej minuty przy średnicy dwumilimetrowej otrzymamy:

$$i'' = \frac{2 \times 60}{s}$$

gdzie $s = \frac{l}{G} = \frac{2Lk}{G}$ s, l, L wyrażone w milimetrach. Po podstawieniu do poprzedniego otrzymujemy ostatecznie:

$A'' = \frac{60(1-k)}{Lk^2}$ gdzie L wyrażone jest w milimetrach zaś A w sekundach.

Jak widać z tego wzoru, kątowna amplituda zmienia się dla danej lunety, zależnie od jej

odgrywa rolę i to w tym sensie, że w lunetach z mniejszymi obiektywami należy się spodziewać występowania omawianego zjawiska w większym stopniu. Natomiast zjawisko to jest zupełnie niezwiązane z powiększeniem lunety.

Na rys. 3 linią kreskowaną przedstawiony jest przebieg wartości A, obliczonych z podanego wzoru, dla wartości k oznaczonych w ulamkach zwykłych i dla otworu obiektywu 60 mm. (teodolit precyzyjny Wilda). Wartości liczbowe funkcji podane są w załączonej tabeli.

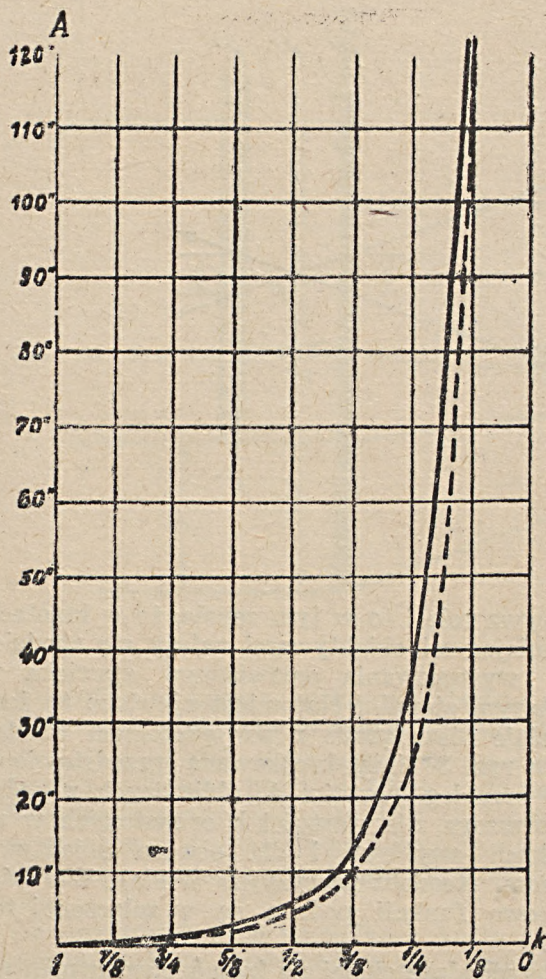
Przechodząc z kolei do badań eksperymentalnych muszę zaznaczyć, że zostały one przeprowadzone w warunkach laboratoryjnych¹⁾, aby wyodrębnić samo zjawisko od wpływu innych błędów występujących normalnie w warunkach polowych.

W tym celu ustawiono dwa teodolity precyzyjne Wilda obiektywami do siebie (rys. 4). Lewy służył jako kolimator po uprzednim wyregulowaniu na nieskończoność i oświetleniu krzyża nitkowego od strony okularu. Na prawym wykonano właściwe pomiary. Pomiędzy obiektywami ustawiono przesuwany czarny ekran, umożliwiającą dowolną zmianę czynnego otworu równoległej wiązki promieni, realizującej punkt odległy. Odczyty kierunków wykonane zostały na kole poziomym prawego teodolitu po doprowadzeniu śrubą leniwą do pokrycia się krzyży nitkowych obu teodolitów w dwóch skrajnych położeniach soczewki ogniskującej, przy których nitki lewego teodolitu

¹⁾ W r. 1939 w laboratorium optycznym Instytutu Technicznego Uzbrojenia.

widziane są jeszcze ostro i bez paralaksy. Różnica odczytów między tymi skrajnymi położeniami daje w każdym wypadku amplitudę kątową A.

Wyniki badania, przy okularze dającym powiększenie lunety 30x, przedstawiono w tablicy i na wykresie (linia ciągła).

rys. 3

TABELA

k	A z obliczenia	A z pomiaru
1	0	0
$\frac{7}{8}$	0'',32	0'',4
$\frac{3}{4}$	0'',9	1'',0
$\frac{5}{8}$	1'',9	2'',5
$\frac{1}{2}$	4'',0	5'',4
$\frac{3}{8}$	8'',9	12'',5
$\frac{1}{4}$	24''	35''
$\frac{1}{8}$	112''	138''
$\frac{1}{16}$	480''	

Porównanie obu krzywych na wykresie prowadzi do następujących wniosków: zgodność wyprowadzonego wzoru z wynikami doświadczenia istnieje, charakter obu krzywych jest identyczny, a wartości liczbowe zbliżone. Większe wartości rzędnych otrzymane przy doświadczeniu tłumaczyć należy tym, że założenie przyjęte na podstawie badań Fabry jest przybliżone i nie uwzględnia szybko zmniejszającego się kontrastu przy malejącym k .

rys. 4

W celu lepszego upewnienia się o słuszności wyprowadzonych związków przeprowadziłem dodatkowych pięć serii podobnych pomiarów. Przy okularach dających powiększenie 24x i 40x otrzymane wyniki są tego samego rzędu. Po nałożeniu na obiektyw prawej lunety — stałej diafragmy o średnicy wolnego otworu 30 mm i znowu przy różnych powiększeniach otrzymano wyniki w przybliżeniu dwukrotnie większe dla tych samych wartości k . W obu wypadkach zatem wzór zasadniczy potwierdza się.

Możnaby przypuszczać, że w tych wszystkich badaniach występuje wpływ zmiany kolimacji przy przesuwie soczewki ogniskującej. Aby się co do tego upewnić zmierzyłem kolimację dla

krańców martwego zasięgu przy $k = \frac{1}{4}$. Zmiana nie przekroczyła 2'', co nie odgrywa żadnej roli.

Przechodząc z kolei do omówienia praktycznego znaczenia wpływów tego zjawiska przy pracach geodezyjnych, należy zaznaczyć, że wpływy te mogą być bardziej systematyczne lub bardziej przypadkowe zależnie od tego, czy w danej serii pomiarów położenie soczewki ogniskującej jest stałe, czy zmienne. Wpływy te nie eliminują się po przetrzuceniu lunety przez zenit, co nietrudno sobie uprzytomnić. Błędy, które powstają przy pomiarze kierunku, nie przekraczają naogół połowy amplitudy A, przy czym istotne niebezpieczeństwo kryje się w obszarze k mniej więcej od $\frac{3}{4}$ do $\frac{3}{8}$. Przy mniejszym zakryciu błędy te są praktycznie znikome, przy większym — spadek jasności uniemożliwia obserwacje.

Rozważymy znaczenie omawianego źródła błędów przy różnych typach pomiarów geodezyjnych.

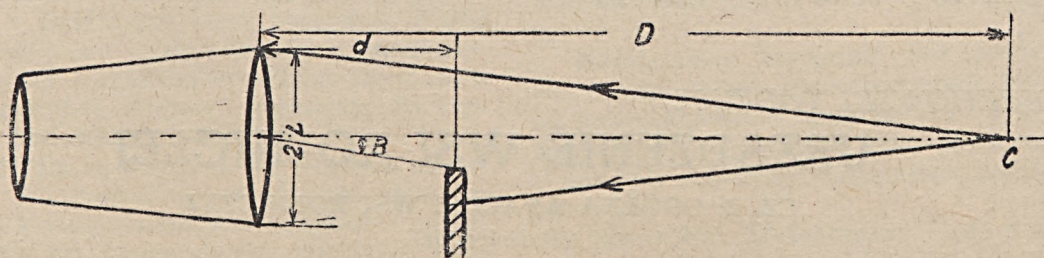
1. **Triangulacja.** Punkty obserwowane w triangulacji mogą być uważane w odniesieniu do lunety za jednakowo dalekie, to też pomiar kąta lub serii kierunków wykonuje się z reguły przy

niezmiennym położeniu soczewki ogniskującej. Nastawienie ostrości należy w tym wypadku wykonywać według jakiegokolwiek punktu na drodze którego nie ma przeszkody. Można się wówczas spodziewać, że położenie płaszczyzny krzyża nitkowego będzie bliskie właściwego przy obserwacji punktów za przeszkodami. Błędy kierunku mogą w tym wypadku osiągnąć teoretycznie wartość $\frac{30(1-k)}{L \cdot k}$ (co nietrudno otrzymać z rysunku 1 i 2), a praktycznie większą.

Jeśli nastawienie ostrości na punkt nieobarczony przeszkodą jest niemożliwe (noc, mgła), a punkty heliotropowe przeszkody mają, wówczas mogą powstać błędy większe. Zarówno w

od zewnętrznych przeszkód, ponieważ wiązki tworzące każdy z obu obrazów pokrywają tylko połówki otworu. Błędy będą jednak występować w kierunku prostopadłym do podziału łąty, co dla pomiaru nie ma znaczenia. Jak z tego widać systemy te mogą dawać precyzyjne wyniki tylko w jednym kierunku, więc np. na tachymetrze Bosshardt-Zeissa nie można robić dokładnych pomiarów wysokościowych.

5. Niwelacja. Pomiar niwelacyjny sprowadzają się w gruncie rzeczy do określenia kierunku, któremu odpowiada pewien odczyt na łacie. Wszystkie więc poprzednie rozważania odnoszą się i do niwelacji z tą różnicą, że niebezpieczeństwo przedstawiają tu przeszkody o krawędzi poziomej, a nie pionowej.

rys. 5

tym specjalnym przypadku jak i w poprzednim najracjonalniej jest tak się urządzić, aby wszystkie punkty obserwowane były bez przeszkód, gdyż tylko wtedy mamy gwarancję całkowitego wyeliminowania omawianego zjawiska.

2. Poligonizacja. Punkty obserwowane w poligonizacji bywają często na różnych odległościach, co powoduje z reguły konieczność zmiany ostrości przy przejściu od jednego do drugiego kierunku. Jeśli występuje przeszkoda, wówczas omawiane błędy będą wpływały w całej rozciągłości, przyczym w wypadku wielokrotnego pomiaru tego samego kąta będą miały charakter przypadkowy.

3. Poligonizacja paralaktyczna. Ze względu na precyzyjny pomiar kąta paralaktycznego wpływ przeszkód ma znaczenie, zwłaszcza w terenach zabudowanych lub leśnych, gdzie przeszkoda może się znajdować daleko od przyrządu, nawet w pobliżu sygnału, o czym obserwator może zupełnie nie wiedzieć.

Ponieważ oba sygnały znajdują się w jednakowej odległości od przyrządu i nie ma potrzeby zmiany ostrości, wypadek ten jest analogiczny do triangulacji (1). Przy przecinaniu wizur w lesie należy zwracać uwagę na odpowiednią ich szerokość gwarantującą wykorzystanie całej wiązki promieni.

4. Dalmierze dwuobrazowe. We wszystkich dalmierzach dwuobrazowych, w których każdy z klinów pracuje na półokręgu obiektywu jak Bosshardt-Zeiss, Wild, Lodis, — omawiane zjawisko występuje z natury rzeczy, niezależnie

Jak wynika z tego krótkiego przeglądu, na ogół wskazane jest unikanie wszelkich przeszkód, bądź przez usunięcie ich, bądź przez zmianę stanowiska przyrządu. W tym celu należy przede wszystkim ustalić, czy przeszkoda rzeczywiście istnieje. Stwierdzenie tego faktu nie jest trudne, ale nie takie proste, jakby się pozornie mogło zdawać.

Gdy przeszkoda znajduje się w odległości kilkudziesięciu centymetrów można ją wykryć na oko, względnie przez przystawienie drążka do cylindrycznej oprawy obiektywu, lub celując przez dodatkową muszkę i szczerbinę umieszczoną na lunecie. Przy większym oddaleniu przeszkody te sposoby są niewystarczające. Fakt bowiem, że przeszkoda ucina część użytecznej wiązki promieni, tworzących obraz, nie daje się stwierdzić bezpośrednio ani na zewnątrz lunety, ani w jej polu widzenia. Jeśli odległość między celem i przeszkodą jest znaczna, ta ostatnia może być w ogóle niewidoczna w polu widzenia przy nastawieniu ostrości na cel, a staje się widoczna dopiero po zmianie położenia soczewki ogniskującej.

Miarę działania przeszkody stanowi kąt B (rys. 5) między kierunkiem na cel i kierunkiem na krawędź przeszkody. Kąt ten można bez trudności zmierzyć na odpowiednim kole podziałowym instrumentu.

Oznaczając przez D odległość celu od instrumentu, d — odległość przeszkody od instrumentu, otrzymamy następujący związek, jaki musi być zachowany, ażeby ucinanie wiązki świetlnej nie miało miejsca:

$$B \cdot d > \frac{L(D-d)}{D}$$

lub w innej formie

$$B > L \left(\frac{1}{d} - \frac{1}{D} \right)$$

gdzie B wyrażone jest w mierze łukowej.

Gdy odległość celu jest bardzo duża w porównaniu z odległością przeszkody można przyjąć $D = \infty$, wówczas mamy

$$B > \frac{L}{D}$$

Przykłady liczbowe:

1. Punkt poligonowy odległy jest o 200 m, ściana domu stanowiąca przeszkodę o 10 m. Obserwacje wykonuje się teodolitem Wilda T1.

$$D = 200 \quad d = 10 \quad L = 0.02$$

$$B > 0.02 \left(\frac{1}{10} - \frac{1}{200} \right)$$

$$B > 0.0019$$

co wynosi w mierze kątowej

$$B > 6' 30''$$

2. Na punkcie triangulacyjnym I-go rzędu krawędź okna (wieża kościelna) znajduje się w odległości 3 m. Obserwacje wykonuje się teodolitem Wilda T3.

$$D = \infty \quad d = 3 \quad L = 0.03$$

$$B > \frac{0.03}{3}$$

$$B > 0.01$$

co wynosi w mierze kątowej

$$B > 34' 20''$$

Styczeń, 1946

Inż. OLECHOWSKI TADEUSZ

URZĄDZENIE WSI ROLNICZEJ

CZ. 2: OGÓLNA ANALIZA WSI ROLNICZEJ

(Dokończenie)

Demografia wsi rolniczej

We wszelkich badaniach statystycznych ludnościowych najczęściej jest używany podział ludności na wiejską i miejską. Rozwój przemysłu spowodował bardziej krytyczny stosunek do tego podziału, gdyż wiele osad przemysłowych zaliczono do gmin wiejskich, a jednocześnie wiele miasteczek czysto rolniczych za-

ków i grupę nierolników, przyczym należy zaznaczyć, że ścisłego rozdziału między tymi grupami nie można przeprowadzić spowodu częstego posiadania ziemi przez nierolników.

Podział ludności wiejskiej na rolniczą i nierolniczą jest ważny w sensie gospodarczym, jednakże traci na znaczeniu w sensie społecznym gdyż nie odzwierciadla żadnego istotnego podziału pod tym względem.

Tab. 1.

	Ogółem	Wyrobnicy	Przedsiębiorcy	Inni
w całym kraju	100%	55%	2%	25%
wojew. środkowe	„	62%	23%	15%
wojew. zachodnie	„	60%	15%	25%
wojew. południowe	„	58%	17%	2%

	W całym kraju	W województwach		
		środkow.	zachodn.	połud.
Ogół przedsiębiorców	10 %	100%	100%	100%
Rzemiosło	60%	5%	70%	48%
Handel	25%	30%	22%	20%
Inne gałęzie	15%	20%	8%	3%

liczano do gmin miejskich, co pozbawiało ten podział sensu gospodarczego. Bardziej stosowny staje się podział ludności na rolniczą i nierolniczą.

Porównując stary podział z nowym, musimy odróżnić wśród ludności wiejskiej grupę rolni-

Według ankiety Instytutu Społecznego z r. 1934 we wsiach rolniczych było przeciętnie 12% ludności nierolniczej. We wsiach zagranicznych ten odsetek jest o wiele większy, więc przy planowanym rozwoju wsi należy liczyć się z jego poważnym wzrostem nawet do

50%. Ta ankieta ujawniła wśród ludności nie rolniczej następujące stosunki odsetkowe w odniesieniu do osób wykonujących poszczególne zawody.

Omówmy poszczególne grupy:

Grupa wyrobników obejmuje robotników rolnych, o stałym rocznym wynagrodzeniu, lub też doraźnie zarobkujących. Przeważnie zamieszkują w pierwszym wypadku u swych pracodawców, w drugim zaś na komornym. Należy nadmienić, że w państwach zachodnich (np. Belgii) bardzo często dla wyrobników o stałym rocznym wynagrodzeniu budowano odrębne zagrody (z kawałkiem gruntu na uprawę ziemniaków itp.) obok zagrody właściciela gospodarstwa.

Przedsiębiorcy wiejscy stanowią element najbardziej rzutki odznaczając się wielką pomysłowością i dużym ryzykiem poczynań. Wśród nich odróżnia się: rzemieślników, handlarzy, oraz piekarzy i rzeźników. Wśród rzemieślników na pierwsze miejsce wysuwają się rzemieślnicy budowlani, dzięki swej liczbie i szacunkowi jakim są otaczani. Ze względu na sezonowość ich zawodów, występuje zjawisko kumulacji z uzupełniającymi zawodami na sezon zimowy np. bednarstwem, kołodziejstwem itp. Ze względu na wspólny zakres pracy występuje również zazębianie się czynności, można spotkać cieślę — stolarza, cieślę — szklarza itp.

Najniezbędniejszymi rzemieślnikami na wsi są szewc i kowal.

Na czele grupy handlarzy stoją sklepikarze, których handel ma charakter uniwersalny. Konkurencją dla nich są spółdzielnie.

We wsiach mających szczególne położenie występują zawody specjalne, jak: flisactwo, woźnictwo itp.

Podana tabela ilustruje odsetkowy stan przedsiębiorstw uchwycony przez wspomnianą ankietę.

Przedsiębiorcy wiejscy posiadali przeważnie warsztaty rolne do 2 ha, a nawet często gospodarstwa rolne większych rozmiarów 5 — 10 ha).

Wśród innych w tab. 1 umieszczono: rentierów dożywotników, pracownikó umysłowych i fizycznych o stałym uposażeniu. Związek tej grupy z ziemią jest naogół minimalny.

Charakteryzując ogólnie ludność nierolniczą, możemy stwierdzić ich wtórny związek z ziemią i zależność ich egzystencji od stanu rolnictwa. Zawody nierolnicze w korzystnym układzie stosunków rolnych w społeczeństwie o wysokim poziomie gospodarczym wchłaniają duży odsetek naturalnego przyrostu ludności rolniczej to też przy planowym rozwoju wsi winny być odpowiednio uwzględnione.

Gospodarstwo rolne

Mianem gospodarstwa rolnego obejmujemy zagrodę i działki użytkowe, należące do jednego właściciela, zajmującego się rolnictwem,

wzg. stanowiące współwłasność prowadzoną podobnie jak przy jednym właścicielu.

Tym mianem nie obejmujemy warsztatów rolnych nierolników, stanowiących jedynie boczne źródło dochodu. Trudno jest przeprowadzić ścisłe granice między tymi dwoma rodzajami warsztatów produkcji rolnej. Gł. Urz. St. traktował jako gospodarstwo rolne wszelką posiadłość ziemską, użytkowaną rolniczo. Instytut Społeczny w swej ankiecie z r. 1934 ustala wielkość 1/8 ha, jako granicę obszaru objętego tą nazwą. Przy porządkowaniu struktury rolnej dąży się do traktowania posiadłości ziemskich powyżej 2 ha jako rolnych przy czym od 2 do 5 ha jako specjalnych (ogrodniczych, warzywniczych itp.).

I. Dla uwydatnienia różnic w gospodarstwach rolnych stosowane są różne kryteria ich podziału.

Najstarszym kryterium jest powierzchniowe, inaczej zwane geometrycznym. Polega ono na zróżniczkowaniu gospodarstw w/g ich powierzchni na odpowiednie klasy powierzchniowe. U nas były stosowane następujące podziały geometryczne:

Główny Urz. Statystyczny — do 2 ha, od 2 do 5 ha, od 5 do 10 ha, od 10 do 15 ha, od 15 ha, ponad 50 ha.

Inst. Gosp. Społ. — od 1/8 do 1/2 ha, od 1/2 do 2 ha, od 2 do 5 ha, od 5 do 10 ha, od 10 do 20 ha, o 20 do 50 ha, ponad 50 ha.

Wydz. EK. Dr. Gosp. — od 2 do 3 ha, od 3 do 5 ha, od 5 do 10 ha, od 10 do 15 ha, od 15 do 30 ha, ponad 50 ha.

Poszczególnym klasom powierzchniowym nadaje się nazwy następujące:

1) w Ref. Roln. z r. 1944 nazwano gospodarstwa do 2 ha karłowatymi, od 2 do 5 ha małorolnymi, od 5 do 10 ha średniorolnymi, od 10 do 50 ha dużorolnymi, ponad 50 ha wielkiej własności;

2) w zabudowie wsi — do 2 ha karłowatymi, od 2 do 5 ha małorolnymi, ponad 5 ha pełnorolnymi.

Jednym z główniejszych czynników ekonomiczno-porównawczych jest różnorodne ustosunkowanie się użytków rolnych (np. grunty orne przeważnie stanowią 10—90% gospodarstwa), dlatego też jest lepiej dzielić gospodarstwa w/g powierzchni użytków rolnych, odrzucając grunty leśne, nieużytki, place pod zabudowaniami itp.

Stosowanie kryteriów socjalnych jest w wielu wypadkach zbyt subiektywne. Jednym z częściej używanych kryteriów tego typu jest stosunek gospodarstw do pracy najemnej. W/g tego kryterium gospodarstwa dzieli się na:

R — rodzinne (w nich występuje tylko praca rodziny),

N — najemne (w nich występuje tylko praca najemna),

R/N — rodzinno-najemne (w nich praca najemna równoważy się z rodzinną),

RR/N — rodzinno-najemne (w nich praca rodzinna przeważa najemną),

R/NN — rodzinno-najemne (w nich praca najemna przeważa rodzinną).

powe, pastewne, zbożowo-okopowo-pastewne, zbożowo-okopowe, zbożowo-pastewne, okopowo-pastewne.

Gospodarstwami o kierunku produkcji zwierzęcej zwiemy te gospodarstwa, które zajmują się hodowlą zwierząt. Wśród nich rozróżniamy

Tabela II.

Województwa z r. 1939	Ogólna powierzchnia	Grunty użytkowane rolniczo				Lasy	Podwórza i zabudowania	Nie- użytki	Inne grunty	
		Ogółem	grunty orne	sady i ogrody	łąki					pastwiska
w odsetkach ogólnej powierzchni										
SRODKOWE		82,6	60,4	1,2	15,8	5,2	6,1	2,1	5,6	3,6
do 1/2 ha		92,8	92,0	—	0,5	0,3	0,3	6,9	—	—
1/2 — 2 „		91,1	84,1	0,6	3,0	3,4	2,6	3,2	2,5	0,6
2 — 5 „		84,1	72,6	1,1	6,6	3,8	6,6	2,8	3,8	2,7
5 — 10 „		82,6	63,0	1,1	13,3	5,2	6,1	2,5	4,6	4,2
10 — 20 „		82,5	55,2	1,5	21,4	4,4	6,0	1,6	5,0	4,5
20 — 50 „		78,6	44,8	1,4	23,4	9,0	6,8	1,4	11,2	2,0
ZACHODNIE		92,5	79,8	0,8	6,1	5,8	1,4	2,0	3,7	0,4
do 1/2 ha		89,4	86,5	2,9	—	—	—	10,6	—	—
1/2 — 2 „		95,5	89,3	1,4	3,3	1,5	—	4,5	0,0	—
2 — 5 „		95,4	87,0	1,1	5,4	1,9	0,2	3,1	1,0	0,3
5 — 10 „		94,6	81,3	1,0	6,7	5,6	0,0	2,1	3,0	0,3
10 — 20 „		91,6	77,9	0,7	6,1	6,9	1,7	1,8	4,6	0,3
20 — 50 „		89,2	75,7	0,6	6,4	6,5	3,4	1,1	5,3	1,0
POŁUDNIOWE		88,0	67,8	3,0	9,8	7,4	6,7	2,7	2,4	0,2
do 1/2 ha		91,8	75,4	4,8	8,3	3,3	—	8,2	—	—
1/2 — 2 „		89,6	66,7	3,5	14,4	5,0	3,6	4,7	1,8	0,3
2 — 5 „		87,4	69,2	2,9	8,7	6,6	6,5	3,1	3,0	0,0
5 — 10 „		88,3	69,2	3,1	7,6	8,4	7,5	1,9	2,1	0,2
10 — 20 „		84,9	54,5	2,4	16,9	11,0	10,3	1,4	3,1	0,4
20 — 50 „		97,4	91,0	4,5	1,2	1,2	0,7	1,4	—	—
ŚLĄSKIE		83,5	62,2	1,5	13,6	6,2	4,2	2,1	8,6	1,6
do 1/2 ha		91,3	83,0	3,2	3,7	1,4	0,1	8,6	—	—
1/2 — 2 „		91,3	76,3	2,1	8,7	4,2	2,4	4,3	1,7	0,3
2 — 5 „		88,9	71,3	1,9	10,3	5,4	4,3	3,0	2,9	0,9
5 — 10 „		87,8	66,1	1,5	13,9	6,3	4,0	2,2	4,1	1,9
10 — 20 „		84,5	59,5	1,3	17,3	6,4	4,8	1,6	6,6	2,5
20 — 50 „		61,6	40,4	1,0	13,1	7,1	3,9	1,0	32,5	1,0

Wydział Ekonomiki Drobnych Gospodarstw Instytutu Puławskiego ustalił następujące granice gospodarstw rodzinnych (R) w dzielnicach kraju (w/g inż. Fr. Dziedzica) w środkowej 6 ha, w północno-wschodniej 9,5 ha, w południowej 5,5 ha, w zachodniej — nie ustalono. Przeważnie jako najemne gospodarstwa (N) traktuje się gospodarstwa ponad 25 ha.

Statystyka amerykańska dzieli gospodarstwa w/g wartości produkcji (value of products) wyrażonej pieniężnie.

Ze względu na produkcję rolną dzieli się gospodarstwa na trzy zasadnicze kierunki gospodarcze: hodowlany (H), zwierzęcy (Z), hodowlano-zwierzęcy (HZ), lub wszechstronny. Hodowlanymi zwiemy się gospodarstwa, które zajmują się hodowlą roślin. Wśród nich rozróżnia się następujące główne systemy upraw: zbożowe, oko-

typy o następujących główniejszych systemach hodowli: trzody, bydła, trzody i bydła.

Za gospodarstwa o kierunku produkcji wszechstronnym uważa się te, które zajmują się jednocześnie hodowlą roślin i zwierząt. Wielu ekonomistów rolnych jest zdania, że u nas ten kierunek gospodarczy jest najodpowiedniejszy z uwagi na jego dużą przystosowalność do rynku, odporność na rozmaite klęski i wielką przydatność w okresie wojennym. Jednakże ten kierunek cechują wysokie koszty eksploatacyjne i powolność rozwoju.

II. Zależność między sposobem użytkowania i wielkością gospodarstwa jest wyraźna: Im mniejsze gospodarstwo tym silniej jest wykorzystywana ziemia pod uprawę orną. Najmniejsze różnice w tym względzie w klasach powierzchniowych występowały przed wojną 1939 roku

w województwach zachodnich, dzięki stosunkowo dużym gospodarstwom i racjonalnej gospodarce układem użytków.

Podobna zależność istnieje między sposobem użytkowania, a wielkością sadów i ogrodów warzywnych. Natomiast odsetek łąk i pastwisk wzrasta proporcjonalnie ze wzrostem wielkości gospodarstwa.

Siedliska naogół nie były zależne od wielkości gospodarstwa, jednakże obciążały najsilniej małe gospodarstwa (przeważnie 1/10 jego wielkości). Za odpowiednią można uważać zależność następującą: im większe gospodarstwo, tym większe siedlisko, z wyjątkiem gospodarstw mieszanych (ogrodniczo-rolnych).

Naogół nieużytki wzrastają w miarę wzrostu gospodarstwa.

Rodzaj użytku wymaga odpowiedniego wkładu pracy w różnych porach roku i wpływa na stopień wykorzystania rąk roboczych. Pod tym względem użytki są podobne uprawom (np. pole orne wymaga więcej pracy niż łąka, len wymaga dwa razy więcej pracy niż zboże), a gdy weźmiemy pod uwagę dalsze procesy przetwórcze produktów rolnych, to zagadnienie pracochłonności użytków staje się bardziej złożone. U nas w/g J. Poniatowskiego pracochłonność poszczególnych użytków ustala się następująco: ziemia orna 1, ziemia pod sadami i ogrodami 3, łąki 0,4, pastwiska 0,2, lasy 0,15.

W związku z różną pracochłonnością użytków nasuwają się różne dopuszczalne normy odległościowe poszczególnych użytków.

Przeciętnie odsetki użytków w poszczególnych klasach powierzchniowych wg ankiety Instytutu Gospodarstwa Społecznego przedstawiają się, jak podano w tabl. II. Należy nadmienić, że wskutek regulacji wsi odsetki podwórz i zabudowań, oraz sadów i ogrodów podwoją się.

Jeśli chodzi o korzystny rozkład gleb w gospodarstwie, to gleby gorsze jako wymagające więcej pracy winny być bliżej położone zagrody, niż gleby lepsze. Badania nad zależnością układu od napięcia szachownicy nie dały wyników. Można jedynie zauważyć, że wsie o większej szachownicy występują przeważnie na gruntach o mniejszym odsetku ziemi ornej.

III. Poczesne miejsce w polityce agrarnej zajmuje zagadnienie minimum obszaru gospodarstwa rolnego. Najwłaściwszą oceną tego minimum jest rozpatrywanie z punktu widzenia rentowności gospodarstwa. W wielu krajach pod naporem układu stosunków na wsi ocena właściwa zostaje zastąpiona oceną możliwości racjonalnego wykorzystania pracy rodziny rolnika.

Normy minimum ze względu na warunki przyrodzone, gospodarcze i społeczne są zmienne w czasie i przestrzeni, co wywołuje konieczność żmudnych i systematycznych badań nad tym zagadnieniem. Z punktu widzenia zdrowej polityki agrarnej minimum obszaru jest równo-

znaczne z granicą niepodzielności gospodarstwa i nakazem upełnorolnienia gospodarstw mniejszych, dlatego też ustawodawca chcący wpływać na strukturę agrarną musi zawsze podać pewne normy orientacyjne, nawet w wypadku pozostawiania biegowi życia i potrzeb jaknajwiększej swobody w zakresie kształtowania wielkości gospodarstw.

W okresie niewoli zaborcy podawali pewne normy minimalne. W b. Kongresówce istniał zakaz dzielenia gospodarstw poniżej sześciu morgów. W b. zaborze austriackim włości rentowe, których nie wolno było dzielić zaczynały się od 3 ha.

Nasze ustawodawstwo agrarne sprzed wojny r. 1939 nie wymienia ścisłych norm minimum, a tylko orientacyjne.

W ówczesnej ustawie o wykonaniu reformy rolnej przewidywano, że: „obszar nowotworzonych gospodarstw, jak również obszar do którego powiększane być mogą istniejące gospodarstwa, winien być uzależniony od miejscowych warunków gospodarczych, w takim rozumieniu, aby tworzone i uzupełniane gospodarstwa były żywotne, samodzielne i zdolne do wydajnej wytwórczości“. Projekt instrukcji parcelacyjnej przewidywał, że „minimalny obszar gospodarstw samodzielnych dla poszczególnych terenów Państwa zostanie ustalony na podstawie badań Instytutu Naukowego w Puławach“, a na razie ustalono empirycznie, że winno ono być dla gruntów ornych III klasy w okręgach ekonomicznych: I — 4 ha, II — 4,5 ha, III 5 ha, IV 5,5 ha, V — 6 ha. W piśmie okólnym b. Min. R. R. w sprawie uzupełnienia drobnych gospodarstw przy scalaniu gruntów zaleca się stosowanie tych norm dla obiektów o 10 — 20 klm. od stacji kolejowej, i przy większej odległości zwiększało się je o 10%, przy mniejszej zmniejszało się (przekroczenie normy w górę najwyżej do 25%).

Obliczenia przeciętnego obszaru gospodarstw samodzielnych z parcelacji 1919 — 1935 winny podać minimum obszaru żywotnego gospodarstwa oparte na znajomości miejscowych warunków, bliskie praktycznemu. Te przeciętne były dla poszczególnych województw następujące: warszawskie 9,6 ha, łódzkie 7,8 ha, kieleckie 6,2 ha, lubelskie 8,0 ha, białostockie 11,4 ha, poznańskie 12,8 ha, pomorskie 13,8 ha, śląskie 6,7 ha, krakowskie 3,1 ha, rzeszowskie ca 4,5 ha. Małe normy województw południowych można wytłumaczyć brakiem ziemi i dużym przeludnieniem. Przeciętna dla całego kraju wynosiła 8,4 ha, w osadnictwie wojskowym ca 18 ha.

Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej z dnia 6 września 1944 r. w art. 12 postanawia: „Obszar nowoutworzonych gospodarstw, jak również obszar, do którego mają być powiększone gospodarstwa karłowate, małorolne i średniorolne, winien być uzależniony od jakości gleby i od będącego do dyspozycji zapasu ziemi. Obszar ten dla gospodarstw nowoutworzonych

nie może wynosić więcej niż 5 ha ziemi średniej jakości, a dla gospodarstw ogrodniczo-warzywniczych nie może przekraczać 2 ha.

Zarządzenie Nr: 9 Ministrów Administracji Publicznej, oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 6 września 1945 r. w sprawie rozdysponowania gruntów po repatriantach, udających się do Z. S. R. R., w p. 4 postanawia: „Przy wydzielaniu gospodarstw zarówno Powiatowe Urzędy Ziemskie jak i organa P. U. R. winny uwzględnić rodzaj gleby, a gospodarstwa karłowate łączyć razem do norm nie mniejszych, jak przewidzianych w art. 12 dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej“.

Zarządzenie Nr: 10 Ministra R. i R. R. z dn. 8 września 1945 r. w sprawie uregulowania przydziału gospodarstw poniemieckich w p. 10 postanawia: „Wielkość przydzielonych gospodarstw samodzielnych winna być zależna:

- a) od charakteru danego gospodarstwa;
- b) od rodzaju gleby;
- c) od wielkości i przeznaczenia zabudowań.

Celem więc utrzymania dotychczasowej struktury gospodarstw jako wytycznej przy określaniu wielkości takiego gospodarstwa należy przyjąć obszar gospodarstwa 10 — 12 ha przy ziemi średniej jakości, przy gruntach słabych odpowiednio więcej. Punkt 11 tego zarządzenia podaje: „W wypadkach, gdy gospodarstwa podlegające podziałowi posiadają urządzenia gospodarcze przystosowane do specjalnych celów produkcji jak: szklarnie i inspekty, urządzenia do hodowli zwierząt futerkowych, a obszar ich jest zbliżony do normy 10 ha na średniej jakości ziemi — nie powinny być dzielone, a przydzielone w całości nowonabywcom, którzy posiadają fachowe przygotowanie“. Jednocześnie to zarządzenie przewiduje w p. 5 przeznaczenie gospodarstw poniemieckich na upelnorolnienie miejscowych nieupelnorolnych gospodarstw do norm, przewidzianych dekretem o przep. ref. rolnej.

W przeprowadzonym osadnictwie na ziemiach odzyskanych minimum gospodarstwa rolnego wynosi ca 10 ha, maximum zaś 30 ha.

Obliczenia granic podzielności gospodarstw przed wojną z 1914 r. dokonał H. Wiercieński („Dziedziczenie dziedzin włościańskich“ — Ekonomista z 1914 r.), wg którego w Lubelszczyźnie przeciętny obszar samowystarczalnego gospodarstwa wynosił 9,5 morgów.

Prof. Fr. Bujak („O naprawie ustroju rolnego w Polsce“ z r. 1919) uważa za samodzielne gospodarstwo warsztat o powierzchni 5 — 10 ha.

Prof. Wł. Grabski („Wieś i folwark“ z r. 1930) za takiż warsztat uważa gospodarstwo o powierzchni 5 — 15 ha.

Prof. W. Staniewicz („O program agrarny w Polsce“ rok 1928) wymienia normę minimum dla upelnorolnienia 6 — 7 ha ziemi klasy III, dopuszczając możliwości wahań.

J. Poniatowski („Przeludnienie wsi i rolnic-

stwa“ r. 1936) przejmuje w swych rozważaniach normę orientacyjną 6 ha.

W Z. S. R. R. badania nad minimum gospodarstwa rolnego przeprowadzał Państwowy Naukowo-Badawczy Instytut Urządzeń Rolnych i Osadnictwa. W tych badaniach chodziło również o pogodzenie zagadnienia racjonalnej indywidualnej wielkości gospodarstwa z potrzebami uspołecznienia rolnictwa. Prof. Czajanow badał tę sprawę z punktu widzenia interesu prywatnego posiadacza gospodarstwa i usiłował znaleźć optymalny obszar, w którym koszty produkcji były najniższe. Z innego punktu widzenia wyszedł prof. Laszczenko, a mianowicie: brał pod uwagę zespół gospodarstw o określonej powierzchni, tworzący najbardziej racjonalne zbiorowisko wiejskie pod względem technicznym, ekonomicznym i kulturalnym. Dla przykładu podajemy kilka norm z badań Instytutu Moskiewskiego w tab. 3. Jak widzimy w tej tabeli, projektowany obszar gospodarstwa wahał się w granicach od 7,4 ha (bliżej Moskwy) do 36,4 ha (na Zachodniej Syberii). Należy nadmienić, że ilość gospodarstw była uzależniona od rodzaju studni — przy stosowaniu studni kopanych mniejsza, przy wierconych niemal 1½ raza większa, że wieś miała być odległa od szkoły najmniej o 2 km i od ośrodka przemysłowo-spółdzielczego o 5 km. Należy nadmienić, że szkoła miała obsługiwać 75 gospodarstw. Ośrodek przemysłowo-spółdzielczy 400 — 700 gospodarstw.

W Szwajcarii w każdym kantonie obowiązują inne normy, wyznaczające minimum obszaru przy sprzedaży lub dziedziczeniu gruntów (Z. Nadratowski „Niepodzielność gospodarstw rolnych“ — Rolnik Ekonomista r. 1930).

Tab. 3.

GUBERNIA	Możliwa krańcowa odległość pól w km.	Obszar wsi ha	Rzeczysta wielkość gospodarstwa ha	Liczba gospodarstw w wsi
Riazańska	0.64	128	7.4	17
Woroneżska	1.60	804	10.9	73
Samarska	1.91	1154	17.5	65
Omska	2.13	1427	36.4	39

W Szwecji badania nad minimum gospodarstwa uwzględniały kwestię właściwego zużycowania pracy ludzkiej, zwierzęcej i maszynowej, a w ich wyniku znaleziono normy minimalne w granicach od 12 do 17½ ha ziemi rolniczo użytkowej (G. Ringborg „Untersuchung neber die zulaessige Mindestgroesse eines landwirtschaftlichen Betriebes in Sued und Mittelschweden“ Stockholm r. 1935).

W zakończeniu kwestii wielkości gospodarstwa należy zaznaczyć, że u nas za górną granicę gospodarstwa rolnego włościańskiego uważa się 50 ha.

IV. Rozłóg ziemi i ilość działek mają swój wpływ na organizację gospodarstwa.

Pod względem rozłogu najkorzystniejszą formą gospodarstwa teoretycznie jest kwadrat z zagrodą w jego środku, lecz ze względu na uprawę maszynową za najdogodniejszą formę gospodarstwa uważa się prostokąt o stosunku boków 1:2,5 — 4,0. Rozkład gleb i użytków zmusza do wydłużenia prostokąta najwyżej do 1:10.

Zwartość osiedla powoduje przeważnie wydzielanie gospodarstwa w kilku działkach, przy czym związanie siedliska z pozostałymi działkami gospodarstwa jest uwarunkowane dopuszczalnymi normami odległościowymi. Dla działek orných kwestię tę oświetla prof. Makarow, którego wyniki badań w tym względzie są następujące:

Tab. 4.

Odległość działki ornej od zagrody w wiorstach	do 1	1,1-3,0	3,1-5,0	5,1-10,0	ponad 10
% gospodarstw nawożących rolę mierzwą	54,8	40,3	29,6	17,5	0,0

U nas przyjmuje się za dopuszczalną odległość działki ornej od zagrody 1 — 1½ km. Przyjmując odwrotną proporcjonalność między pracochłonnością użytku i dopuszczalną odległością, otrzymamy przy założeniu odległości dla roli 7 km dla łąki 2,5 km.

Badania ekonomistów rolnych i przeprowadzone ankiety stwierdzają minimalne straty przy posiadaniu gospodarstwa w 2 — 3 działkach. Na marginesie należy nadmienić, że w województwach zachodnich i w ziemiach odzyskanych istnieje bardzo duży odsetek takich gospodarstw.

Zagadnienia drogowe

Wskutek rozwoju motoryzacji zagadnienie drogowe uległo radykalnej zmianie. Samochód zaczyna docierać niemal do wszystkich miejsc, wskutek czego prawie każda droga powinna być przystosowana do jego ruchu.

Ze względu na ruch samochodowy przeważnie dzielimy drogi na: komunikacyjne i gospodarcze. Za komunikacyjne uważamy te drogi, na których odbywa się lub projektuje się publiczny ruch samochodowy (osobowy, ciężarowy), do tych dróg możemy zaliczyć: państwowe, wojewódzkie, powiatowe i niektóre gminne. Za drogi gospodarcze uważamy drogi o ruchu znaczenia lokalnego (konnym, rowerowym, pieszym), do nich zaliczamy: niektóre gminne, gromadzkie i dojazdy.

Przedmiotem rozważań będą drogi:

A) Komunikacyjne gminne, B) Gospodarcze gminne i gromadzkie, C) Dojazdy.

A. Drogi komunikacyjne gminne w świetle „przepisów technicznych projektowania dróg“ (Ministerstwo Komunikacji r. 1938) winny odpowiadać warunkom dróg III klasy, które w ogólnych zarysach są następujące:

Trasa drogi winna zadośćuczynić współczesnym i przyszłym warunkom ruchu. Należy unikać zbytecznych załamań w planie drogi i zakłócenia piękna krajobrazu, oraz dążyć do stosowania łuków o dużych promieniach, conajmniej:

w terenie płaskim (równym)

promień łuku $R = 100$ m

„ podgórskim „ „ „ $R = 40$ m.

„ górskim „ „ „ $R = 40$ m.

Projektując niweletę podłużną drogi należy dążyć do osiągnięcia całkowitej widzialności pionowej i możliwie łagodnej i płynnej niwelety. Największe dopuszczalne pochYLENIA w przekroju podłużnym są:

w terenie płaskim i falistym 6%

„ podgórskim 7%

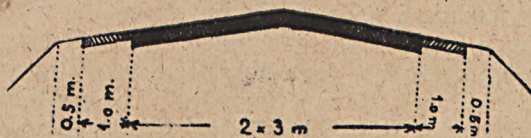
„ górskim 12%

Pochylenie podłużne nie może być mniejsze od 0,2%, a w wyjątkowych wypadkach jest dopuszczalne stosowanie poziomego (na groblach, w terenach płaskich, lub piaszczystych) na odcinkach nie większych od 100 m. b. Odcinki o pochYLENIACH 3 — 4% najwyżej długości 1 km o większym pochYLENIU od 4% najwyżej długości ½ km.

Gdy zachodzi potrzeba stosowania większych odcinków, to należy projektować co ½ km t. zw. „spoczniki“ z pochYLENIEM do 1% i długości conajmniej 50 m.

Dla ułwnnienia niwelety i osiągnięcia pionowej widzialności należy na załamaniach przekroju podłużnego stosować łuki pionowe: przy wklęsłych $R = 500$ m, przy wypukłych $R =$ promieniowi łuku, zapewniającego widzialność na długości hamowania.

Najprostszym urządzeniem drogi jest uzbrojenie korony w jezdnię dla ruchu kołowego i w pobocza. Szerokość jezdni winna być wielokrotnością pasa jednotorowego, którą przy jezd-

Rys. 1.

ni twardej przyjmujemy 3 m. Drogi komunikacyjne III klasy winny być dwutorowe (6 m), najmniejsza szerokość korony 7,5 m. Rys. 1 wskazuje dwutorową jezdnię z poboczami.

Jezdnie na prostych odcinkach winna posia-

dać przekrój daszkowy o spadku poprzecznym (przy spadku podłużnym nie większym od 3%):
przy nawierzchni tłuczniowej 3—4%

„ „ brukowej 4—5%

Przy spadkach podłużnych 3—6% spadek poprzeczny zmniejsza się o 0.5%, powyżej 6% o 1%.

Pobocza winny mieć spadek poprzeczny 5% i być utrwalone żwirem, gruzem, szlaką, tłucznem celem uniknięcia kurzu lub błota i rozmiękczenia.

Stosowania rowów należy unikać, z wyjątkiem wypadków w których zachodzi konieczność odprowadzenia wód zaskórnych i opadowych, nie tyle z samej drogi ile z przyległych terenów. Spadek podłużny rowu conajmniej 0.002%, szerokość dna 0.4 m, największa głębokość 0.75 m.

W gruntach ciężkich i podmokłych należy projektować odwodnienie drogi sączkami podłużnymi, założonymi na poboczu drogi na głębokości conajmniej 0.9 m.

Zadrzewienie dróg należy tak projektować, ażeby nie pomniejszyć bezpieczeństwa ruchu (widzialności drogi itp.) i nie stwarzać zbyt dużego zacienienia drogi szczególnie na terenach błotnistych. Na drogach o dużym ruchu samochodowym nie jest pożądanym sadzenie drzew w koronie drogi. Drzewa sadi się tylko alejowe, przeważnie co 10 m.

Na terenach równinnych należy projektować niweletę tak, ażeby oś korony drogi wznosiła się ponad teren conajmniej 0.7 m., a w terenach zalewowych poziom korony drogi winien być wzniesiony ponad poziom najwyższych wód na 0.7 m.

Unikanie sadzenia wzdłuż dróg drzew owocowych zostało na zachodzie i u nas spowodowane protestami zawodowych ogrodników, którzy stwierdzili że wskutek niedbałego dozoru tych drzew różne zarazy przenosiły się na zawodowo prowadzone ogrody.

B. Drogi gospodarcze w planie winny mieć załamanie od 150° do 210° a w wypadku ostrzejszych należy przewidzieć łagodzenie skreću wozu przez ścięcie załamania. Największy dopuszczalny spadek podłużony 10% najmniejszy zaś 0.2%.

Z reguły są one dwutorowe. Najprostszym urządzeniem takiej drogi jest uzbrojenie korony w jezdnie i pobocza, które służą dla zabezpieczenia jezdni i ruchu pieszego. Naogół przyjmuje się szerokość toru kołowego na 3.0 m, pobocza zaś na 0.75 m. Szerokość korony drogi dwutorowej byłaby więc 7.5 m. (ca 8 m.) w terenie suchym, a w terenie mokrym ca 11 m. (z obu stron rowy o szerokości 1.5 m.).

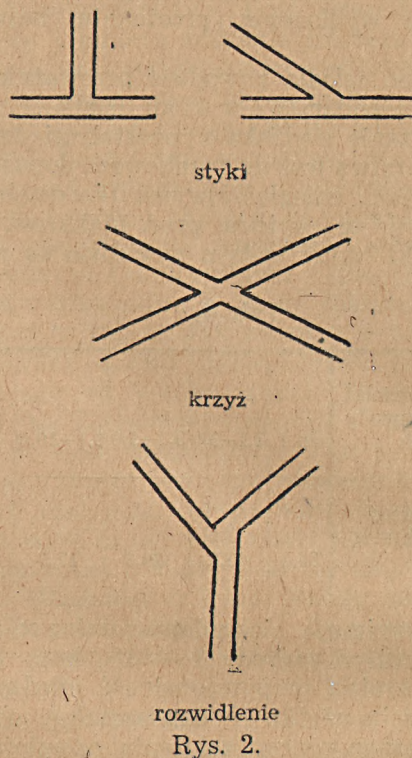
Drzewa należy umieszczać w koronie drogi, chyba że są przewidziane strefy przeciwwietrzne.

Korona drogi w profilu poprzecznym winna mieć spadki od środka drogi w obie strony, przeważnie 4%.

Należy przestrzegać minimalnych spadków podłużnych jak i stosowania t. zw. „spoczników“.

Zbieg kilku dróg daje węzeł drogowy. Najczęściej spotykanymi węzłami drogowymi są: styk, krzyż i rozwidlenie.

Ryc. 2 wskazuje omawiane węzły drogowe.

Rys. 2.

Styk dróg powstaje, gdy jedna z dróg kończy się wzgl. zaczyna na drugiej drodze. Krzyż dróg otrzymujemy, gdy dwie drogi wzajemnie się przecinają. Rozwidlenie jest wtedy, gdy z jednej drogi powstają dwie inne.

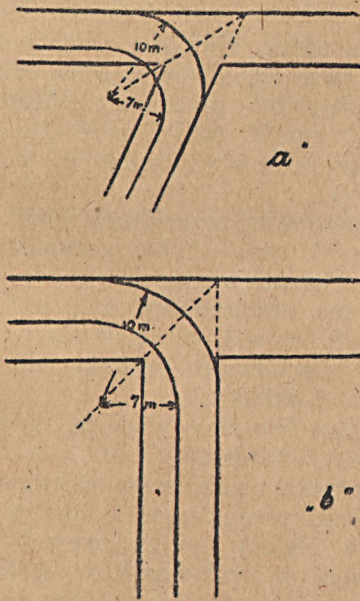
Jak już wspominaliśmy, ruch kołowy zmusza do łagodzenia zmian kierunku na węzle drogowym przez ścinanie naroży w drogach gospodarczych, a stosowanie łuków w drogach komunikacyjnych. Ścinanie naroży stosuje się z reguły, gdy conajmniej jedna z dróg tworzących węzeł jest gospodarczą. Gdy obie drogi są gospodarczymi, wtedy przy skręcaniu zewnętrzne koła wozu mogą dotykać zewnętrznych skraj dróg, ze względu na mały ruch na tych drogach.

Gdy jedna z dróg jest komunikacyjną, to zewnętrzne koła wozu mogą dotykać zewnętrznej skraj drogi gospodarczej, a środka drogi komunikacyjnej (z uwagi na duży ruch na tej drodze).

Zachodzi potrzeba ścięcia naroży, gdy przy skręcie wewnętrzne koła wozu wychodzą poza te naroża.

Ryc. 3 ilustruje ścinanie naroży. Wypadek „a“ przedstawia potrzebę ścięcia wypadek „b“ zbyteczność tegoż. W obu wypadkach operuje się torem szerokości 3 m., promieniem łuku kół zewnętrznych 10 m., kół wewnętrznych 7 m.

Praktycznie ścinanie naroży przeprowadza się na pierworysie następująco: od jednego

Rys. 3.

skraju pierwszej drogi odkładamy prostopadle szerokość drogi w większej skali i rysujemy drugi skraj, podobnie czynimy z drugą drogą, potem na przekątnej znajdujemy środek koła ścinającego o promieniu 10 m. i z niego zataczamy łuk ścinający, wielkość ścięcia = cięciwie łuku odcinającego.

Należy nadmienić, że powyższe czynności przeprowadza się w skali conajmniej 5x większej od skali pierworysu i że przy znacznych spadkach terenowych dróg ścięcia należy odpowiednio zwiększyć.

Wielu projektujących upraszcza procedurę ścinania naroży do odcięcia trójkąta równoramiennego o boku 10 m.

C. Dojazdy są drogami obsługującymi wyłącznie potrzeby związane z posiadaniem i użytkowaniem jednej lub kilku działek. Z reguły są drogami jednotorowymi, a więc:

w terenie suchym o szerokości 3 m.
 „ mokrym „ 5 m.

Przy ich projektowaniu należy zwracać uwagę na przydatność terenu, oraz ścinanie naroży.

Zestaw szerokości dróg.

Droga gminna komunikacyjna w terenie suchym	9—10 m,	doliczono pasy drogo-
„ „ „ mokrym	12—15 m,	we, ustawowo wyma-
„ „ lub gromadzka gospod. suchym	8—9 m,	gane
„ „ „ mokrym	11—12 m,	
„ „ dojazd w terenie suchym	3 m,	
„ „ „ mokrym	5 m.	

Dane i wskaźniki liczbowe

A. Dane ludnościowe (przed 1939 r.).

1. Przeciętny przyrost roczny ludności w okresie 1930—1937 — 1,3%.
2. Przeciętne roczne ruchu naturalnego ludności — na 1000 mieszkańców: małżeństwa 8,2, urodzenia 43,5, zgony 25,0, przyrost naturalny 18,2.
3. Przeciętna liczba osób na rodzinę:

cia następująco: 4—7 lat przedszkole, 7—15 szkoła powsz., 15—18 szkoła zawodowa.

B. Dane gospodarcze (przed r. 1939).

1. Liczba gospodarstw rolnych wg. spisu z r. 1931 — 3.196.400.
2. Plony wg. z ha ważniejszych ziemiopłodów (przeciętne roczne 1928—1937) pszenica 11,8, żyto 11,2, jęczmień 12,1, owies 11,5, ziemniaki 117, buraki cukrowe 213.

	W o j e w ó d z t w a					
	środkowe	wschod.	zachód	śląskie	połudn	wszystkie
w rodzinach posiadających rolę	4.86	4.92	5.35	5.05	4.61	4.85
w rodzinach bezrolnych	3.59	2.83	3.92	3.40	3.26	3.58

4. Ludność w gospodarstwach rolnych wg. spisu z r. 1931 — 15.696.500 ludzi.
5. Na 1 km² przypadało w r. 1939 mieszkańców 83.
6. Wg. danych z r. 1927 przeciętny wiek m-ca Polski 45—9 lat. 10.000 ludzi dożywało do wieku lat: 15 — 7.282, 30 — 6644, 45 — 5888, 60 — 4630, 75 — 2143.
7. Ilość dzieci i młodzieży stanowi ca 15% ogółu ludności. Nauka trwa od 4 do 18 r. ży-

3. Na 100 ha ziemi użytkowanej rolniczo przypadało w r. 1937 sztuk: koni 15,2, bydła rogatego 41,3, trzody chlewnej 30,1, owiec 12,5.

C. Dane budowlane

1. Izby mieszkalne. Wysokość pomieszczenia 2,5—2,8 m. Wysokość pokoi poddaszã 2,2—2,5 m. Powierzchnia okien conajmniej 1/10 pow. podłogi. Okno zwykle przeciętnie szer. 1,0—1,2 m. i wys.

- 1.4—1.5 m. trójdziałowe szer. 1.5—1.8 m. i wys. 1.8—2.2 m. Drzwi jednoskrzydłowe szer. 0.8—0.9 m. i wys. 1.8—2.2 m. dwuskrzydłowe szer. 1.2—1.4 m. i wys. 2.0—2.4 m.
2. **Budynki dla inwentarza żywego.** Wysokość pomieszczeń 2.5—2.8 m. Okna szer. 1.0 m. i wys. 0.7 m. ich ogólna powierzchnia 1/20 powierzchni podłogi. Wrota 1.2—1.5 m. i wys. 2.0—2.5 m.
- Stanowiskami krów należy oddzielać stanowiska świń od stanowiska koni. Stanowisko dla krowy 2.8 × (1.2—1.4) m. i korytarz 6.2 m. 1.2 m. i przejście za żłobem 0.7 m. Cielętniki o powierzchni 3.0—3.5 m. kw. na sztukę. Stanowisko dla konia 3.0 × (1.4—1.5) m. i korytarz 1.5 m. Klatki dla świń o wymiarze 2.25 × 2.25 m. i korytarz 1.2 m. Kurnik o głębokości co najmniej 3 m. i długości zależnej od ilości grząd.
3. **Stodoła** winna mieć pojemność 3/4 — całości zbioru. Średnio należy brać 90 m³ na 1 ha zasiewu przy pomieszczeniu całości zbioru. Wysokość stodoły przy ścianie 3—5 m., szerokość 5—12 m., głębokość siasieka 4—5.5 m., szerokość klepiska 4—4 m.
4. **Spichlerz** o pow. 1 m. kw. na 4—5 cetnarów zboża (na korytarze trzeba doliczyć 1/4 powierzchni).
5. **Piwnica** przy nasypie wys. 2 m. winna pomieścić na 1 m. kw. podłóg 13 cetnarów ziemniaków.
6. **Dół kiszonkowy** przeważnie o głębokości 3 m. i wysokości nad ziemią 1 m. Na 1 krowę potrzeba 3 m³ dołu.
7. **Studnia** winna pokrywać dziennie zapotrzebowanie wody, które wynosi dla: człowieka 30 litr., konia lub krowy 40 litr., świni 12 litr., owcy 3 litr. Studnia winna być zagłębiona w warstwę wodonośną 1—1.5 m., a jej ocembrowanie winno wystawać nad teren na 1 m.
8. **Gnojownia.** Na 1 szt. inwentarza potrzeba 3—4 m. kw. gnojowni. Głębokość gnojowni 1.2—1.4 m., przyczem połowa w ziemi i połowa nad ziemią. Obok gnojowni należy wykonać zbiornik betonowy na gnojówkę z budynku inwentarskiego.
9. **Kalkulacje materiałowe** są przy typowych budynkach uproszczone, gdyż przy ich planach są podane zestawienia cen materiałów budowlanych. Plany typowych budynków należy poszukiwać w Wydziale Odbudowy Urzędu Wojewódzkiego, lub w Regionalnym Urzędzie Plan. Przestrz., lub w Woj. Urz. Ziemskim.

W zagrodach częściowo zniszczonych jest do-
brze podawać zapotrzebowanie materiałów w/g
życzeń właściciela, gdy odbudowuje sposobem
gospodarczym.

D. Dane i wskaźniki gruntowe

1. Przybliżona powierzchnia: gromady (wsi) km. kw., gminy 100 km. kw., powiatu 1500 km. kw.

2. Dla ujęcia zjawiska szachownicy są wymagane: przeciętna i największa odległość działek od zagrody, przeciętny stosunek boków działek i długość działki, przeciętna ilość działek na gospodarstwo rolne (t. zw. wskaźnik działkowy).

W ujmowaniu przeciętnej ilości działek bierze się pod uwagę tylko gospodarstwa rolne, przy czym uważa się, że:

- a) nie ma szachownicy, lub jest mała, gdy grunty są w 1—2 działkach
- b) jest szachownica średnia, gdy grunty są w 2—5 działkach
- c) jest szachownica większa, gdy grunty są ponad 5 działek.

Wskaźnika działkowego używano dla oceny doskonałości projektu scaleniowego lub parcelacyjnego. Należy jednak zauważyć jego nieprzydatność w tym względzie jeśli nie omówi się jednocześnie gleb i użytków, oraz warunków fizjo- i hydrograficznych, jak również wymogów osiedla.

3. Za miarę zjawiska rozdrobnienia gospodarstw uważa się część przyrostu liczby gospodarstw. Przyrost ten wyrażony jest w odsetkach liczby ogólnej i ustalony dla pewnego okresu czasu.

Przed wojną r. 1939 ten wskaźnik wynosił przeciętnie 1.5%, przy czym dla województw zachodnich tylko 0.5% (co dowodzą zdrowej struktury rolnej).

4. Parcelacja i kupno z wolnej ręki są źródłami powiększania gospodarstw. Za miarę tego zjawiska dla całości wsi uważa się część przyrostu ogólnej powierzchni wsi. Przyrost ten wyrażony jest w odsetkach tej powierzchni i ustalony dla pewnego okresu czasu.

Dla Polski w okresie 1920—1934 ten wskaźnik wynosił przeciętnie +0.6%.

5. Dla oceny rozłogu ziemi gospodarstwa w stosunku do jego zagrody używa się następującego wzoru prof. Moszczeńskiego:

$$K = \frac{0 \vee Z}{P}$$

gdzie: 0 — obwodnica gospodarstwa, z — przeciętna odległość ekonomiczna jednostki powierzchni od zagrody, p — powierzchnia gospodarstwa.

Przeciętnie ten wskaźnik wynosił dla: gospodarstw folwarcznych 3, scalonych włościańskich 10 — 15, włościańskich w szachownicy ca 200.

Ze wzoru możemy wyciągnąć następujące wnioski:

- a) im większe gospodarstwo, tym większą możemy projektować ilość działek i w większych odległościach.

- b) przy małych gospodarstwach należy dążyć do farmy, lub jednej wzgl. dwur działek w małych odległościach od zagrody.
- c) przy równych gospodarstwach możemy uzyskać jednakowy rozłóg projektując gospodarstwo w kilku działkach w małych odległościach od zagrody lub w jednej lub dwu działkach w większych odległościach od zagrody.

Powyższe wnioski odnoszą się szczególnie do działek ornych.

Wielkość tego wskaźnika wynosi dla poszczególnych figur geometrycznych:

- koła z zagrodą w jego środku — 1.0
kwadratu z zagrodą w jego środku — 1.4
" " po środku boku — 2.0
" " w jego rogu — 2.8
prostokąta 1:5 z zagrodą w jego środku — 3.0

MICHALSKI TADEUSZ

Mierniczy przysięgły

Kataster gruntowy i mapa gospodarcza kraju

Na przestrzeni wieków uległo przeobrażeniu zarówno pojęcie, jak i istota katastru. Podczas, gdy w starożytnym Rzymie kataster oznaczał spis głów (spis ludności, a nawet ściślej mówiąc — czynność spisowania), dzisiaj kataster nosi wyraźne cechy instytucji. Fakt prowadzenia spisu gruntów przez tę instytucję, nie upoważnia do utożsamiania katastru ze spisem, czy rejestrem gruntowym. Kataster dzisiejszy jest nie do pomyślenia bez szczegółowych map, szkiców polowych i wielu innych dokumentów o szerszym znaczeniu technicznym.

Tak jak słowo kataster wywodzi się ze starożytnego Rzymu, tak też instytucja katastru gruntowego ma swój początek w państwach o kulturze łacińskiej. Kataster w dzisiejszym znaczeniu jest zdobyczą cywilizacyjną stosunkowo młodą. Nie posiadają go jedynie państwa, które w wyścigu cywilizacyjnym pozostawały na szarym końcu. Te państwa nie zdołały założyć u siebie katastru i nie mogły zatem oprzeć na nim tych wszystkich czynności, do unormowania i rozwoju których, przyczynia się kataster. Jeżeli chodzi o nasze stosunki, to na pociechę możemy sobie powiedzieć, że nie na nas spada wina za to, iż nie posiadamy jednolitego polskiego katastru. Okres wielkich postępów cywilizacji i techniki, przeżywalimy przecież w niewoli i rozdarciu. Ale musimy sobie też otwarcie powiedzieć, że w minionym okresie 20-letnim przed ostatnią wojną, prawie nic nie zrobiliśmy w kierunku wyrównania tej straty. Ba — z tego czasu mamy za sobą nawet tak smutny okres, w którym poważnie zastanawiano się nad zniesieniem szczytków

1:10 z zagrodą w jego środku — 5.5.

Chcąc scharakteryzować przeciętny rozłóg gospodarstw we wsi należy brać średnią arytmetyczną ze wskaźników dla poszczególnych gospodarstw.

6. Dla oceny żywotności gospodarstwa istnieje wskaźnik liczbowy inż. Sawickiego, opublikowany w Nr. 3 „Przeгляdu Geodezyjnego“ z r. 1945.

7. Dla scharakteryzowania powierzchniowego struktury agrarnej wsi można użyć:

- a) ilości gospodarstw w poszczególnych klasach powierzchniowych, lub
b) stosunku geometrycznego tych ilości do siebie.

Na tym zakończylibyśmy ogólną analizę wsi rolniczej. Do analizy szczegółowej przejdę w dalszej części mej pracy.

katastru, odziedziczonego na ziemiach zachodnich i południowych. Obecnie, w Polsce odróżnionej, czeka nas inny okres. Możemy to powiedzieć z całą ufnością, skoro w momencie, gdy jeszcze huczały armaty, ukazał się dekret spajający rozproszkowane dotychczas miernictwo polskie przez podporządkowanie wszystkich pomiarów władzy jednego centralnego urzędu. W dekreście nie zapomniano również o instytucji katastru, którą słusznie włączono pod kompetencję Głównego Urzędu Pomiarów Kraju. Tak więc w przełomowych chwilach Rząd Odrodzonej Polski jednym śmiałym pociągnięciem załatwił problemy, nad którymi bezowocnie dyskutowano lat dwadzieścia.

Kataster gruntowy, założony pierwotnie tylko dla łatwiejszego i sprawiedliwszego poboru podatku gruntowego, zaraz w początkach swego rozwoju przekroczył te szczupłe ramy. W ciągu 80 lat istnienia, życie samo poprostu narzuciło konieczność rozszerzenia działalności katastru, przede wszystkim w kierunku technicznym. Dzisiaj sprawy podatkowe stanowią tylko drobną cząstkę zadań w całokształcie spraw katastralnych, bo kataster dostarcza obecnie podstaw do przeprowadzenia różnych prac techniczno-gospodarczych, jak: przebudowa ustroju rolnego (parcelacja, komasacja, likwidacja serwitutów), prace melioracyjne (zakładanie spółek wodnych i wałowych), regulacje rzek, budowa kolei i dróg. Kataster stanowi poza tymi jedyną realną podstawę do wznawiania zatartych granic i przy rozstrzygnięciu sporów granicznych, jest wreszcie fundamentem, na którym opiera się księga wieczysta, a więc

zabezpiecza zasadniczą zdobycz cywilizacji: prawo własności. Dzisiejszym katastrem jest więc zainteresowany czynnik fiskalny, prawny i gospodarczy.

W Europie istnieje kilka systemów katastralnych, które wykazują między sobą pewne różnice. Różnice te dotyczą jednak tylko szczegółów, bo wspólną cechą wszystkich systemów jest zasada, według której każdy, choćby najmniejszy kawałek gruntu, musi być uwidoczniiony na ogólnej mapie i w odpowiednich wykazach (księgach).

Jeżeli chodzi o teren Polski, to na ziemiach województw zachodnich odziedziczyliśmy kataster pruski, a na ziemiach woj. południowych, kataster austriacki. Na pozostałych ziemiach nie ma katastru, bo to, co tam posiadamy nosi najwyżej cechy pierwotnego i prymitywnego rejestru gruntowego. Celem niniejszego referatu nie jest wykazanie, który system katastru jest lepszy. Nie od rzeczy jednak będzie stwierdzić, że pruski kataster został założony na podstawie materiałów technicznych wątpliwej wartości, ale dzięki racjonalnemu i dobrze przemyślanemu systemowi prowadzenia, z biegiem czasu zyskał na wartości, podczas gdy kataster austriacki, oparty na dobrych mapach, pochodzących ze specjalnych nowych pomiarów, przez nieodpowiednie prowadzenie został zabagniony i zmarnowany. Taki sam los spotkał zresztą kataster francuski i dlatego przy organizowaniu polskiego katastru musimy z tych faktów wyciągnąć odpowiednie wnioski. Poza tym byłoby grzechem nie skorzystać z doświadczeń poczynionych pod tym względem w innych państwach europejskich i może pozaeuropejskich.

Nowoczesny kataster musi zaspokoić wszystkie potrzeby techniczne związane z gospodarką państwową. Kataster polski musi być zatem wszechstronny. Przy organizowaniu go trzeba więc rozważyć, czy przez niewielkie zwiększenie nakładu pracy da się stworzyć dzieło trwalsze, bardziej wartościowe i wszechstronne. Wówczas względy finansowe nie mogą odgrywać roli decydującej, bo źle zrozumiana oszczędność narazi Skarb Państwa na znacznie większe straty w razie zajęcia konieczności wykonania dodatkowych prac. Przed przystąpieniem do organizacji katastru musi być ostatecznie uzgodnione polskie prawo hipoteczne. Inaczej nie unikniemy przerabiania operatów. Tak samo musi być z góry rozstrzygnięta sprawa podstaw wymiaru podatku gruntowego.

Zdajemy sobie sprawę, że założenie nowoczesnego katastru jest pracą olbrzymią, wymagającą odpowiedniego czasu, środków i sił. Przed polskim światem mierniczym stoi więc zadanie o znaczeniu dziejowym, które musi być wykonane z uwzględnieniem możliwości finansowych i potrzeb gospodarczych pań-

stwa! Sytuacja nasza jest tym trudniejsza, że dysponując szczupłą liczbą kwalifikowanych sił mierniczych będziemy musieli w związku z pilną odbudową kraju wykonać najpierw liczne pomiary dla uzyskania potrzebnych do odbudowy planów. Ale właśnie dlatego należy już dziś pomyśleć o zabezpieczeniu się przed dwukrotnym wykonywaniem pomiarów, tzn. wszelkie prace powinny być od razu wykonane tak, aby nie było trudności w przejściu ich do przyszłego katastru. W tym celu konieczne jest wydanie zawczasu odpowiednich ustaw, rozporządzeń i instrukcji, z których najważniejsze byłyby:

- 1) Ustawa o katastrze gruntowym.
- 2) Instrukcja wykonywania nowych pomiarów,
- 3) Instrukcja wykonywania pomiarów uzupełniających,
- 4) Instrukcja wykonywania pomiarów wysokościowych,
- 5) Instrukcja opracowywania pomiarów katastralnych,
- 6) Instrukcja prowadzenia ksiąg katastralnych.

Z uwagi na zażebienie katastru z księgą wieczystą i sprawą podatku gruntowego musi być osiągnięte porozumienie z zainteresowanymi ministrami, aby operat katastralny nie wskazywał w tym względzie niedociągnięć. Wówczas gromadzenie podstaw do przyszłego katastru odbywałoby się mimochodem przy wykonywaniu pilniejszych zadań w związku z odbudową kraju.

Opracowanie wymienionych instrukcyj technicznych jest pracą poważną, wymagającą gruntownego przemyślenia zagadnień. Im skrupulatniej będą opracowane instrukcje, tym większa będzie gwarancja trwałości operatów katastralnych. W tym względzie Główny Urząd Pomiarów Kraju ma możliwość skorzystania z usług Państwowej Rady Mierniczej. Fakt powołania jej do życia jest powitany przez ogół mierniczych z wielkim zadowoleniem.

Większa część władz, instytucyj i przedsiębiorstw, a nawet osób prywatnych jest zainteresowana katastrem, gdyż przechowuje u siebie tam mapy i plany. Stopień zainteresowania jest zależny od tego czy mapy i plany są aktualne i co zawierają. Mapy katastralne muszą zatem być wielostronne i utrzymywane w ciągłej zgodności ze stanem faktycznym. Pod adresem katastru starszego typu były kierowane zarzuty, że mapy katastralne zawierają niedostateczną ilość szczegółów topograficznych, tzn. nie są na nich przedstawione wszystkie budynki, skarpy, warstwie itp., a poza tym, że niewtajemniczonym trudno jest się na nich zorientować.

Temat powyższy był przedmiotem ciekawych dyskusji na zjazdach i w prasie fachowej. Skryształizowały się dwa zasadnicze po-

glądy. Według jednego mapy katastralna ma być uniwersalna i ma przedstawiać wszystkie szczegóły topograficzne, a dla zmniejszenia nieprzejrzystości mapy, proponowano stosowanie dużych podziałek, np. 1:1000, 1:500 i jeszcze większych. Dla ułatwienia orientacji osobom postronnym, proponowano kartowanie map katastralnych wyłącznie w sekcjach. Według drugiego poglądu mają być utrzymywane w ciągłej aktualności dwa rodzaje map, mianowicie:

1) mapy katastralne (gruntowe) w podziałce zasadniczej 1:2000, a dla osiedli 1:1000, 1:500 lub większej, na których oprócz prawnych granic własności mają być przedstawione tylko granice użytków i klas bonitacyjnych oraz trwałe budowle.

2) mapa gospodarcza kraju w jednolitej podziałce 1:4000 lub 1:5000, na której mają być przedstawione w pierwszym rzędzie wszystkie szczegóły topograficzne, a granice klas bonitacyjnych mają być pominięte, podobnie jak niektóre granice własności, zaciemniające obraz, np. granice przechodzące po skarpach. Mapa gospodarcza ma być przedstawiona w jednolitym układzie sekwencyjnym (na wzór map topograficznych w podziałce 1:25.000), w przeciwieństwie do map katastralnych, dla których uznano za odpowiedniejsze tworzenie map blokowych.

Projekty pierwszej grupy nie wytrzymały krytyki, gdyż nie trudno sobie uzmówić, jaki powstanie labirynt w razie przedstawienia na mapie warstw i równocześnie granic klas bonitacyjnych. Oprócz tego stosowanie dużych podziałek dla terenów o charakterze rolniczym lub leśnym uznano za nieekonomiczne.

Z rozporządzeń wydanych w związku z organizacją miernictwa polskiego wynika, że ustawodawca podzielił zdanie drugiej grupy, gdyż obok map czysto katastralnych ma być

u nas utrzymywana mapa gospodarcza kraju. Należy mieć nadzieję, że również istotne szczegóły, jak podziałka, układ współrzędnych oraz sposób rysowania mapy gospodarczej kraju, będą ustalone po wyczerpującym przedyskutowaniu. To samo dotyczy właściwych map katastralnych (gruntowych).

Nie wiadomo, jakie są projekty w tym względzie. Jeżeli chodzi o mapę gospodarczą kraju, to nie może ulegać wątpliwości, że najodpowiedniej jest przedstawić ją w sekcjach i opracować w jednym układzie współrzędnych. Doskonale nadawałoby się tu odwzorowanie quasi-stereograficzne w opracowaniu Wojsk. Inst. Geogr. Zniekształcenie liniowe 0,91 m na 1 km, które ujawni się dopiero na najdalej wysuniętych krańcach Polski, jest bezprzedmiotowe dla podziałki 1:4000 lub 1:5000. Oczywiście punkt centralny musiałby być obecnie przesunięty w miejsce przecięcia się południka 19 st. na wsch. od Greenwich z równoleżnikiem 52°. To samo odwzorowanie mogłoby być stosowane również przy pomiarach katastralnych, tylko należałoby przyjąć 4 odrębne układy. W stosunku do odwzorowania Gaussa byłby ten zysk, że przy tym samym maksymalnym zniekształceniu liniowym 0,12 m na 1 km objęłobyśm jednym systemem obszar 340x340 km, zamiast pasa szerokości około 200 km. Te sprawy, jakkolwiek muszą być rozstrzygnięte zawczasu, wymagają głębokiej rozważy. Ze sprawą sporządzenia mapy gospodarczej państwa wiąże się ściśle sprawa uporządkowania naszej sieci triangulacyjnej. Konieczne jest i tu niezwłoczne przystąpienie do pracy, jeżeli nie chcemy zbyt dużo nowych pomiarów wykonać lokalnie. Z doświadczenia bowiem wiemy, że nikt nie ma zainteresowania w przerabianiu operatu, a przecież jednolitość podstaw geodezyjnych jest warunkiem sporządzenia jednolitej mapy gospodarczej kraju.

WYDZIAŁ POMIARÓW URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KIELCACH

zaangażuje od zaraz Inżynierów, Mierniczych i kreślarzy tak do prac administracji (W-1 Pomiarów i referaty pomiarów) jak i do prac technicznych (pomiaru miast).

Pracownicy otrzymywać będą ryczałty na rozjazdy i prócz tego przewidziane są premie przy pracach w terenie w zależności od ilości wykonanej pracy.

Inż. GROCHULSKI
Nacz. W-1u Pomiarów

Prawo urbanistyczne z 15 czerwca 1943 r.

W chwili opracowywania w Polsce dekretu o planowaniu przestrzennym Redakcja Przeglądu Geodezyjnego przedkłada czytelnikom pierwszą i jedyną do tej pory na świecie próbę rozwiązania tego zagadnienia w drodze ustawodawczej. Jest nią prawo urbanistyczne uchwalone we Francji w dniu 15 czerwca 1943 r.

DZIAŁ PIERWSZY.

ORGANIZACJA OGÓLNA SŁUŻBY URBANISTYCZNEJ¹⁾

Rozdział I.

DELEGATURA GENERALNA I NARODOWY KOMITET URBANISTYCZNY.

Art. 1. Delegat generalny ma poruczone sprawy odnośnie urbanizmu, zamieszkania i zabudowy; wskutek wydelegowania stałego przez Szefa Rządu pełni w tych dziedzinach czynności Sekretarza Stanu.

Komitety i Komisje ustanowione przez niniejsze prawo są z nim ściśle związane.

Art. 2. Do Delegata Generalnego należy:

1° Ustalać ogólne przepisy dotyczące sporządzania projektów urzędów — przewidzianych w artykułach następnym niniejszego prawa.

2° Badać projekty urzędów w celu przedłożenia do zatwierdzenia i wprowadzać konieczne poprawki do uprzednio zatwierdzonych projektów.

3° Przeprowadzać ogólną kontrolę wykonania zatwierdzonych projektów urzędów.

Art. 3. Sekretarz Stanu dla Spraw wewnętrznych na skutek prawa opieki nad samorządami terytorialnymi.

1° bierze udział, jak przewidziano w dziale II i III niniejszego prawa, w ustanawianiu i przekształcaniu grup urbanistycznych i zatwierdzaniu projektów urzędów.

2° wydaje decyzje — w razie potrzeby wspólnie z Sekretarzem Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów, dotyczące finansowania robót wykonywanych przez zarządy lokalne i związki syndykalne i zatwierdza przetargi dotyczące tych robót, urządzane przez wyżej wymienione władze.

3° Udziela zatwierdzeń i upoważnień na warunkach określonych przez niniejsze prawo.

Art. 4. Ustanawia się przy Delegacie Generalnym komitet doradczy zwany Narodowy Komitet Urbanistyczny.

Delegat Generalny zasięga rady tego komitetu we wszystkich sprawach odnośnie urbanizmu ogólnie narodowego, regionalnego i komunalnego.

Komitet ten musi wydać orzeczenia:

1° o projektach prawa i przepisów administracyjnych odnośnie urbanizmu.

2° o ustanawianiu grup urbanistycznych i o projektach zagospodarowania tych grup przewidzianych w dziale II, niniejszego prawa jak też i o projektach urzędów gmin co do których orzeczenie komitetu jest wymagane przez Sekretarza Stanu.

Art. 5. Przewodniczącym Narodowego Komitetu Urbanistycznego jest Delegat Generalny. Członkami są:

1° Dwóch członków Rady Stanu. Jeden z nich noszący co najmniej tytuł Radcy Stanu, jest vice przewodniczącym Komitetu.

Przedstawiciel Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych.

Przedstawiciel Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów.

Przedstawiciel Sekretarza Stanu dla Sztuk pięknych.

Przedstawiciel Sekretarza Stanu dla Zdrowia.

Przedstawiciela Sekretarza Stanu dla Komunikacji.

Dyrektor Urbanizmu i Zabudowy przy Delegaturze Generalnej.

Komisarz Odbudowy.

2° Trzech burmistrzów — jeden gminy ponad 100.000 mieszkańców, jeden gminy od 10.000 do 100.000 mieszkańców, i jeden gminy mniejszej niż 10.000 mieszkańców.

Dziesięć osób o przygotowaniu specjalnym z racji swego urzędu, studiów i rodzaju zajęć, — w nich doktor lub higienista członek Akademii Medycznej, dwóch członków związku architektów, trzech członków z ugrupowań mających za zadanie popularyzację i konserwację bogactw artystycznych, historycznych i naturalnych Francji.

Dwóch członków Rady Stanu wymienionych w powyższym paragrafie pierwszym, jest wybieranych przez walne zgromadzenie Rady Stanu.

Członkowie wymienieni w paragrafie drugim są wyznaczeni na trzy lata przez Delegata Generalnego na wniosek Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych zaś pięć na dziesięć osób o przygotowaniu specjalnym jest mianowanych na wniosek Sekretarza Stanu mającego poruczone Sztuki Piękne.

Wszyscy Sekretarze Stanu mogą prócz tego wyznaczać reprezentantów zainteresowanych resortów mających w komitecie głos doradczy.

Art. 6. Warunki na jakich działa Narodowy Komitet Urbanistyczny określi rozporządzenie wydane przez Delegata Generalnego w porozumieniu z Sekretarzem Stanu dla Spraw Wewnętrznych. Rozporządzenie to może podzielić komitet na dwie sekcje. Przedstawiciele wszystkich Sekretariatów Stanu mają dostęp do obu tych sekcji z głosem doradczym, jeśli nie są członkami rzeczywistymi. Sekcje działają jako organa badawcze, lub reprezentując komitet, mogą wyrażać opinię w jego imieniu co do projektów urzędów, które są im przedstawiane. Delegat Generalny ma prawo żądać decyzji ostatecznej od plenarnego posiedzenia samego Komitetu.

Sprawozdawcy i doradcy techniczni mogą być mianowani przy Komitecie i jego sekcjach zarządzeniem Delegata Generalnego.

Funkcje sekretariatu Komitetu spełnia sztab pracowników Delegatury Generalnej.

Rozdział II.

OKRĘGI URBANISTYCZNE I GENERALNI INSPEKTORZY URBANIZMU.

Art. 7. Okręgi Urbanistyczne są określane rozporządzeniem Delegata Generalnego z zastrzeżeniami wymienionymi w art. 47 niniejszego prawa.

Art. 8. Na czele każdego okręgu stoi Generalny Inspektor Urbanizmu. W razie potrzeby parę okręgów może podlegać temu samemu Inspektorowi.

Inspektorowie Generalni mają do pomocy jednego lub kilku asystentów, którym mogą przekazać część swych uprawnień. Dla wykonywania swego zadania dysponują personelem technicznym i administracyjnym.

Generalni Inspektorzy Urbanizmu i ich asystenci są wyznaczeni drogą konkursu i angażowani na podstawie kontraktów podpisanych przez Delegata Generalnego, na wniosek Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych.

Przepisy dotyczące podległego im personelu są te same co dla pracowników Delegatury Generalnej.

Art. 9. Generalni Inspektorzy Urbanizmu reprezentują w swoim okręgu Delegata Generalnego odnośnie spraw urbanizmu, zamieszkania i zabudowy. W tych sprawach jak też i w sprawach zastosowania środków ostrożności przewidzianych w rozdziale III działu II-go niniejszego prawa są oni doradcami technicznymi Prefektów regionalnych i Prefektów departamentów wartych w powierzonym im okręgu.

¹⁾ urbanizm — planowanie przestrzenne

Czuwają nad uzgadnianiem programów opracowanych i wykonywanych przez różne urzędy odnośnie urbanizmu, zamieszkania i zabudowy.

Delegat Generalny może poruczyć jednemu lub kilku Generalnym Inspektorom Urbanizmu zadania dotyczące całości lub części kraju.

Rozdział III.

DEPARTAMENTALNE KOMISJE URBANISTYCZNE.

Art. 10. W każdym departamencie jest utworzona komisja doradcza zwana Departamentalną Komisją Urbanistyczną, powołana w celu wydawania opinii o sprawach przedłożonych jej przez prefekta danego departamentu. Prefekt powołuje tę komisję albo z urzędu, albo na żądanie Generalnego Inspektora Urbanizmu, któremu podlega okręg urbanistyczny zawierający dany departament.

Opinia Komisji jest konieczna dla projektów urzędzeń dotyczących gmin, które wchodzi w skład departamentu.

Art. 11. Departamentalna Komisja Urbanistyczna ma za przewodniczącego Prefekta, lub jego zastępcę. Członkami jej są:

1° Naczelnym Inżynier Wydziału drogowego.
Naczelnym Inżynier Urzędzeń Rolnych.
Lekarz — Inspektor Wydziału Zdrowia.
Naczelnym Architektem dla Budowli historycznych lub Architektem departamentalnym tegoż wydziału.
Szef Wydziału departamentalnego komisji generalnej dla Oświaty i wychowania fizycznego.

Naczelnym Archiwistą departamentu.
Przedstawicielem Sekretarza Stanu dla Sztuk Pięknych przy komisji departamentalnej zabytków przyrody i piękna natury.

2° Dwóch członków Rady Departamentalnej.
Trzech burmistrzów z których przynajmniej jeden z gminy wiejskiej.

Dwóch członków departamentalnej Rady Hygieny.
Cztery osoby o przygotowaniu specjalnym z czego jeden członek stowarzyszeń historycznych i artystycznych departamentu.

Członkowie wymienieni w paragrafie 2° są mianowani na 3 lata przez Prefekta po zasięgnięciu opinii Generalnego Inspektora Urbanizmu, któremu podlega okręg w skład którego wchodzi dany departament.

Art. 12. Generalny Inspektor Urbanizmu lub w razie jego nieobecności asystent inspektora ma wstęp na posiedzenia komisji podobnie jak delegaci urzędzeń administracyjnych nie mających w komisji swoich stałych przedstawicieli. Mają oni głos doradczy.

Gdy komisja ma wydać opinię o gminnym projekcie urzędzeń obrady zostają wstrzymane do przybycia burmistrza zainteresowanej gminy.

Obrady Komisji mogą być wstrzymane do chwili przybycia każdego fachowca którego Komisja będzie uważała za stosowne wezwać.

Warunki na jakich działa Departamentalna Komisja Urbanistyczna są określone rozporządzeniem wydanym łącznie przez Delegata Generalnego i Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych. Rozporządzenie winno określać również na jakiej zasadzie powołuje się zastępców w razie niestawienia się członków komisji wymienionych w paragrafie 1 artykułu 11-go.

Prefekt może mianować rzeczoznawców przy komisji po zasięgnięciu opinii Generalnego Inspektora Urbanizmu.

Sekretariat komisji rekrutuje się z pośród pracowników prefektury departamentu.

Art. 13. Departamentalne Komisje Urbanistyczne mogą być czasowo połączone w jedną komisję ogólną dla kwestyj dotyczących paru departamentów.

Połączenie jest zarządzane przez Prefekta regionalnego, gdy sprawy dotyczą departamentów znajdujących się w jednym rejonie; Komisja ogólna ma wówczas za przewodniczącego Prefekta regionalnego. Jeśli departamenty należą do różnych rejonów, połączenie w jedną komisję jest nakazane rozporządzeniem Delegata Generalnego. Komisja ogólna ma wówczas za przewodniczącego Prefekta Regionalnego lub Prefek-

ta którego Delegat Generalny powołuje w porozumieniu z Sekretarzem Stanu dla Spraw Wewnętrznych.

Jeśli zachodzi potrzeba połączenia dwóch komisji departamentalnych wówczas rozporządzenie nakazujące to połączenie może zadecydować, że komisje będą reprezentowane przez delegacje, których członkowie będą wybrani wewnątrz każdej komisji.

Komisja ogólna jest zwoływana przez swego przewodniczącego, który dostarcza personelu sekretariatowi komisji spośród personelu prefektury.

DZIAŁ II.

URZĄDZENIA MIĘDZYGMINNE.

Rozdział I.

USTANOWIENIE GRUP URBANISTYCZNYCH.

Art. 14. Można tworzyć grupy urbanistyczne z gmin sąsiadujących, o wspólnych granicach lub nie, położonych w tym samym departamencie lub nie, gdy je łączy wspólnota interesów, oraz gdy tworzą one jedną całość geograficzną.

Art. 15. Grupa Urbanistyczna jest utworzona na podstawie rozporządzenia Delegata Generalnego i Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych po zasięgnięciu opinii prefektów, rad municypalnych i gmin zainteresowanych — na prośbę burmistrzów jednej lub kilku gmin, lub na wniosek Generalnego Inspektora Urbanizmu, w którego okręgu znajduje się jedna lub kilka gmin z pośród projektowanej grupy.

W grupie tej mogą zająć zmiany w każdym czasie na tych samych zasadach. W wypadku gdy grupa urbanistyczna zawiera gminy należące do kilku okręgów urbanistycznych, Delegat Generalny umieszcza tę grupę w rezerwie terytorialnym jednego Generalnego Inspektora Urbanizmu.

Rozdział II.

USTALENIE I ZATWIERDZENIE PROJEKTÓW URZĄDZEŃ GRUP URBANISTYCZNYCH.

Art. 16. Gminy wchodzące w skład grupy urbanistycznej są urządzone zgodnie z projektem dotyczącym całokształtu grupy.

Art. 17. Projekt urzędzeń zawiera plan i program:

1° Plan określa:

— główne elementy sieci dróg, które mają być zachowane, przebudowane lub stworzone, z oznaczeniem trasy i charakteru tych dróg.

— główne przestrzenie wolne i rezerwy leśne do utrzymania, rozwinięcia lub stworzenia —

tereny mające stać się przestrzenią zajęć lub zabudowania specjalnego jak też i tereny, gdzie zabudowa jest wzbroniona.

— rozmieszczenie głównych urzędzeń użyteczności i higieny publicznej.

2° Program określa:

— przepisy i serwityuty higieniczne, archeologiczne lub estetyczne uzasadnione charakterem okręgu i warunkami miejscowymi, jak też i wszystkie inne serwityuty mające zapewnić ściśle wykonanie niniejszego prawa.

— przepisy specjalne dla terenów objętych specjalnym rodzajem zajęć.

Plan i program określają w szczególności:

— tereny ochrony dróg wszelkiego rodzaju i przepisy mające zastosowanie w tych terenach.

— tereny ochrony budowli historycznych lub naturalnych i piękna natury.

— tereny ochrony robót przewidzianych przez projekty urzędzeń, w których prace w kamieniołomach są podporządkowane warunkom oznaczonym przez przepisy administracyjne.

— tereny w których jest zabronione lub ograniczone instalowanie i eksploatacja nowych zakładów przemysłowych i rozbudowa już istniejących zakładów.

Załącznik do programu ma podać choćby w sposób pobieżny warunki w jakich będą zarezerwowane i urządzone tereny użyteczności publicznej, a zwłaszcza te, które dotyczą transportu, dróg i higieny

publicznej. Powinien on przede wszystkim zawierać projekt asanizacji i zaopatrzenia w wodę do picia.

Art. 18. Projekt urządzeń grup urbanistycznych jest ustalony przez artystę wykwalifikowanego w sprawach urbanizmu, naznaczonego przez Delegata Generalnego.

Gdy projekt urządzeń zostanie rozważony przez Delegata Generalnego, ten ostatni zwołuje konferencję zainteresowanych służb. Projekt podlega badaniom w warunkach i formie określonych przez regulamin administracyjny ustalony przez Delegata Generalnego, Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych, Sekretarza Stanu dla Komunikacji, po zasięgnięciu opinii zainteresowanych Sekretarzy Stanu.

Departamentalna Komisja Urbanistyczna lub Komisja międzydepartamentalna przewidziana w artykule 13, wydaje swoją opinię o projekcie. Nie zmienia się w niczym przepisów prawnych i reglamentarnych będących w mocy dla projektów urządzeń dotyczących samorządów leżących w zasięgu okręgów fortyfikacyjnych i w terenach zarezerwowanych strefy granicznej lub też w całości tej strefy.

Art. 19. Generalny Inspektor Urbanizmu z tytułu artykułów 8 i 15, składa raport co do całości projektu urządzeń, po zasięgnięciu zdania samorządu i resortów zainteresowanych i zbadaniu opinii Prefektów departamentów w których projekt ma być realizowany. Inspektor formułuje propozycje odnośnie sposobów realizacji projektu.

Propozycje te zawierają uszeregowanie przewidzianych czynności i określenie kosztów jakie pociągnie za sobą realizacja najbardziej pilnych spraw. Propozycje muszą również określać w sprawach dotyczących kilku samorządów, które z nich będzie miało za zadanie przeprowadzenie wywłaszczeń, wykonanie robót, a po zakończeniu ich, opiekę nad nimi, ich utrzymanie i eksploatację.

Propozycje te mają również zawierać tablicę rozdziału wydatków między zainteresowane samorzady.

Art. 20. Projekt urządzeń jest przekazany przez Prefekta regionalnego Delegatowi Generalnemu i Sekretarzowi Stanu dla Spraw Wewnętrznych. Opatrzony opinią tego ostatniego zostaje przedłożony Narodowemu Komitetowi Urbanistycznemu przez Delegata Generalnego, który następnie zatwierdza go przez dekret Rady Stanu po swym raporcie, raporcie Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych, Sekretarza Stanu dla Komunikacji i jeśli państwo jest zaangażowane finansowo, Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów.

To zatwierdzenie wprowadza w życie wszystkie czynności przewidziane przez projekt urządzeń.

Art. 21. Sposoby wykonania wymienione w artykule 19 mogą być zatwierdzone tym samym dekretem, lub dekretem wcześniejszym powziętym na tych samych warunkach. Dekret zatwierdzający lub dekrety wcześniejsze mogą tworzyć, w celu realizacji projektu, związki gmin, i związki mieszane, działające zgodnie z obowiązującymi prawami.

Wykonanie prac i działań przewidzianych przez projekt urządzeń jest podporządkowane przyznaniu w trybie zwyczajnym kredytów koniecznych do wykonania tych prac

Rozdział III.

ŚRODKI ZABEZPIECZAJĄCE WCZESNIEJSZE OD ZATWIERDZENIA PROJEKTU URZĄDZEŃ.

Art. 22. W okresie między ogłoszeniem dekretu tworzącego grupę urbanistyczną a ogłoszeniem dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń, na terenie gmin zawartych w tej grupie, obowiązują przepisy zabezpieczające, zawarte w artykułach 23 — 28.

Art. 23. Pozwolenie na budowę może być uzyskane na warunkach i pod rygorami przewidzianymi przez

dział VII niniejszego prawa z następującymi zastrzeżeniami:

W wypadkach gdyby budowa o którą jest złożone podanie mogła szkodzić lub uczynić kosztowniejszym wykonanie projektu urządzeń, Prefekt może, rozporządzeniem przekazanym petentowi i burmistrzowi w terminie przewidzianym przez artykuł 98, zdecydować, że należy wstrzymać podanie do czasu opublikowania dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń.

Przekroczenia powyższych paragrafów są karane, zgodnie z artykułem 105 niniejszego prawa

Art. 24. Żadna eksploatacja kamieniołomów ani też rozkopywanie czy wznoszenie gruntu mogące wyrazić zmienić oblicze miejscowości nie mogą być przedsięwzięte wcześniej niż w dwadzieścia dni po złożeniu w Prefekturze deklaracji określającej charakter prac projektowanych i planu sytuacyjnego terenów objętych tymi pracami.

Prefekt może w przeciągu określonych 20 dni, zdecydować, że projektowane prace będą wstrzymane do czasu opublikowania dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń.

Przekroczenia przepisów niniejszego artykułu są karane zgodnie z artykułem 105 niniejszego prawa.

Art. 25. Bez względu na rozporządzenia Kodeksu Leśnego zagajniki, lasy i parki, ogrodzone lub nie, przyległe do miejsc zamieszkania lub nie, nie mogą być cięte lub wyrzebane wcześniej niż w 20 dni od chwili złożenia w Prefekturze deklaracji określającej roboty projektowane.

Przekroczenia przepisów niniejszego artykułu podlegają sankcjom przewidzianym przez artykuł 221 Kodeksu Leśnego.

Prefekt może, w przeciągu określonych 20 dni, zdecydować, że projektowane prace będą wstrzymane do czasu opublikowania dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń.

Art. 26. Kiedy utworzenie lub rozwój grup parcel lub grup budowli mieszkalnych mogłyby zaszkodzić lub uczynić bardziej kosztownym wykonanie projektu urządzeń Prefekt może zdecydować, że zezwolenie na podjęcie prac udzielane na skutek podania złożonego zgodnie z przepisami działu VII niniejszego prawa, zostaje wstrzymane do chwili wydania dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń.

Art. 27. Dla tych samych powodów jak wymienione w artykule poprzednim Prefekt może wstrzymać do czasu wydania dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń, otwarcie przedsiębiorstw przemysłowych pierwszej i drugiej kategorii.

Mogą być zatwierdzone próśby o pozwolenie na otwarcie przedsiębiorstw przemysłowych trzeciej klasy, figurujących na liście specjalnej zatwierdzonej przez Delegata Generalnego i przez Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych, Sekretarza Stanu dla Przemysłu i Sekretarza Stanu dla Zdrowia.

Prośby o pozwolenie na otwarcie tych przedsiębiorstw mogą być wstrzymane na wyżej wymienionych warunkach.

Dyspozycje dwóch poprzednich ustępów stosuje się również do zmian i rozbudowy przedsiębiorstw już istniejących.

Przemysłowcy nie stosujący się do decyzji Prefekta podlegają sankcjom i karom przewidzianym w artykule 36 prawa z 19.XII.1917 r. ze zmianami z 20.V.1932 i 21.XI.1942 r.

Art. 28. Nowe prace mające być wykonane przez lub dla administracji publicznej i dla których nie potrzeba pozwolenia na budowę przewidzianego w następującym dziale VIII nie mogą być przedsięwzięte bez uprzedniego zawiadomienia Prefekta.

Rozporządzenia wydane wspólnie przez Delegata Generalnego i zainteresowanych Sekretarzy Stanu, określają listę prac, które z powodu swej nagłości lub też malej dla całokształtu wagi, nie będą podlegały artykułowi poprzedniemu.

Rozdział IV.

SPOSOBY WYKONANIA PROJEKTU URZĄDZEŃ.

Art. 29. Od chwili ogłoszenia dekretu zatwierdzającego projekt urządzeń dyspozycje przewidziane w artykułach 30 — 35 znajdują zastosowanie na terenach gmin objętych grupą urbanistyczną.

Art. 30. Wykonanie prac budowlanych jest zależne od uzyskania zezwolenia na budowę na warunkach przewidzianych w dziale VIII niniejszego prawa. Jeśli budowla ma być wzniesiona na parceli wzdłuż drogi, lub koło placu istniejącego a mającego ulec zmianie po przeprowadzeniu projektu urządzeń pozwolenie na budowę jest wydawane zgodnie z nowopowiadzianym położeniem drogi lub placu.

Jeśli budowla ma być wzniesiona na parceli znajdującej się na szlaku nowo przewidzianej drogi lub placu, pozwolenie na budowę nie może być przyznane. To samo ma miejsce gdy parcela znajduje się na terenie zastrzeżonym w projekcie urządzeń na przestrzeń wolną lub użyteczności publicznej. Parcela musi być wyłączone w przeciągu lat piętnastu od chwili odrzucenia prośby o pozwolenie na budowę. Jeśli wyłączenie nie zostanie przeprowadzone w tym terminie, właściciel ma prawo zażądać go w przeciągu trzech miesięcy, a w przeciwnym razie odzyskuje prawo swobodnego rozporządzania tym terenem.

W tym wypadku położenie działki nie może być więcej powodem odmowy zezwolenia na budowę. W niektórych wypadkach właściciel ma prawo do odszkodowania, którego wysokość jest określona przez Radę Prefektury. Powyższe dyspozycje stosują się również do parceli, częściowo objętej terenem pod wyłączenie gdy część pozostała nie nadaje się pod budowę odpowiadającą obowiązującym przepisom.

Jeśli budowla mieszkalna ma leżeć wzdłuż nowej drogi lub placu przewidzianego w projekcie, wówczas pozwolenie na budowę może być uzyskane wtedy, gdy droga lub plac zostaną urządzone przez samorząd terytorialny przynajmniej na odcinku od projektowanej budowli do najbliższej drogi publicznej. W razie braku działania ze strony samorządu, osoby zainteresowane mogą wykonać prace związane z budową dróg, na własny koszt.

Art. 31. Żadna eksploatacja kamieniołomów, żadne roboty ziemne mogące wpłynąć na zmianę oblicza danego terenu nie mogą być przedsięwzięte bez wizy Prefekta, stwierdzającej że są one zgodne z projektem urządzeń.

Przekroczenia przepisów artykułu niniejszego są karane wg art. 105 niniejszego prawa.

Art. 32. Bez względu na przepisy kodeksu leśnego zagajniki, lasy i parki ogrodzone lub nie, przyległe do siedzib mieszkalnych lub nie, nie mogą być wycinane lub wytrzebiane bez wizy Prefekta stwierdzającej, że te prace są zgodne z projektem urządzeń.

Przekroczenia przepisów niniejszego artykułu podlegają sankcjom przewidzianym w art. 221 Kodeksu Leśnego.

Art. 33. Prefekt, który na podstawie działu VII niniejszego prawa ma wydać decyzję w sprawie próśb dotyczących grup parcel i grup budowli mieszkalnych, może wydać pozwolenie jedynie wtedy, gdy te grupy są zgodne z projektem urządzeń.

Art. 34. Pozwolenie prefekta przewidziane prawem z 19.XII.1917 r. ze zmianami z 20.IV.1932 i 21.XI.1942 w sprawie otwarcia przedsiębiorstw przemysłowych I i II kategorii, może być udzielone tylko wtedy, gdy są one zgodne z projektem urządzeń.

Pozwolenie to jest konieczne i winno być przyznane w wypadkach określonych w ustępie 2 i 3 art. 27.

Przekroczenia przepisów niniejszego artykułu podlegają sankcjom przewidzianym przez art. 27 niniejszego prawa.

Art. 35. Prace nowe, mające być przeprowadzone przez lub dla administracji publicznej, od której pozwolenie na budowę nie jest wymagane, nie mogą być

przedsięwzięte bez opatrzenia ich wiza stwierdzająca ich zgodność z projektem urządzeń. Wiza ta jest wydawana przez władze uprawnione do zatwierdzania projektów

DZIAŁ III.

GMINNE PROJEKTY URZĄDZEŃ

Rozdział I.

Gminne projekty urządzeń w zarysach ogólnych

Art. 36. Projekty urządzeń są konieczne, nawet w wypadku posiadania planu zabudowy i warstwicowego nakazanego przez art. 136 paragr. 14 prawa z 5.IV.1884 r., dla:

- 1-o gmin o ludności ponad 10.000 mieszkańców,
- 2-o gmin wchodzących w skład grup urbanistycznych za wyjątkiem tych, które wskaże rozporządzenie Delegata Generalnego.
- 3-o gminy zupełnie lub częściowo zniszczone, będące obiektem rozporządzenia przewidzianego w art. 61.
- 4-o gminy podlegające przepisom dla uzdrowisk według prawa z 3. IV. 1942 r.
- 5-o gminy, których lista jest ustalona w każdym departamencie rozporządzeniem Prefekta, wydanym na wniosek Generalnego Inspektora Urbanizmu po orzeczeniu Rady Muncypalnej i Departamentalnej Komisji Urbanistycznej. W sprawie wciągnięcia na listę gmin, mających mniej niż 2.000-ne główne miasto należy zasięgnąć opinii Naczelnego Inżyniera dla Urzędzeń Rolnych. Na listę mogą zostać wpisane gminy będące w stadium rozwoju, lub specjalnie malownicze czy posiadające zabytki historyczne i takie, które składają specjalne podania. Ta lista gmin podlega stałym zmianom i uzupełnieniom.

Art. 37. Dekret Rady Stanu na skutek raportu Delegata Generalnego, Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych i Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów może rozszerzyć nakaz posiadania projektu urządzeń na inne grupy gmin niż objęte poprzednim artykułem.

Art. 38. Projekt urządzeń gmin zawiera plan i program.

1-o Plan określa:

- kierunek, szerokość i rodzaj dróg do stworzenia, przebudowania i konserwacji;
- rozmiary, umieszczenie i ogólne wytyczne dla zieleńców, ogrodów publicznych, terenów przeznaczonych na gry sportowe, parków, wolnych przestrzeni i rezerwatów leśnych tworzonych, rozwijanych lub utrzymywanych;

— strefy mające być terenem zajęć lub zamieszkania o charakterze specjalnym, jak też strefy, na których wszelka zabudowa jest zabroniona;

— miejsca przeznaczone na pomniki, budowle użyteczności publicznej oraz służby państwowej.

2-o Program określa:

- przepisy i serwituty dotyczące spraw higieny, archeologii, estetyki, uzasadnione charakterem gminy i koniecznościami ogólnymi lub lokalnymi, jak też i wszystkie inne serwituty mające na celu zapewnienie zastosowania niniejszego prawa;

— przepisy specjalne dla stref o specjalnym rodzaju zajęć;

— odstęstwa od przepisów, które mogą być przyznane dla budowli lub pomników przez prefekta na wniosek Departamentalnej Komisji Urbanistycznej.

Plan i program określają zatem:

— strefy ochrony budowli historycznych czy naturalnych i piękna natury;

— strefy ochrony dróg wszelkiego rodzaju i przepisy znajdujące zastosowanie w tych strefach;

— strefy ochrony robót przewidzianych w projekcie urządzeń i w których prace w kamieniołomach będą podlegały warunkom określonym przez przepisy administracji publicznej;

— strefy w których będzie zabronione lub ograniczone wznoszenie i eksploatacja nowych zakładów przemysłowych oraz rozbudowa zakładów istniejących.

Załącznik do programu musi zaznaczyć chociaż po-
bieżnie:

— z warunkami, w jakich będą zarezerwowane lub
rozplanowane tereny konieczne dla służby państwo-
wej, zwłaszcza te, które dotyczą transportu, dróg i hi-
gieny publicznej;

— z kolejnością nagłości przewidzianych prac.

Załącznik ma zwłaszcza zawierać przed-projekt
uzdrowienia i zaopatrzenia w wodę pijalną.

Art. 39. Projekt urządzeń jest ustalony przez specja-
listę od sztuk pięknych wykwalifikowanego w spra-
wach urbanizmu, mianowanego przez burmistrza za
zgoda Delegata Generalnego.

Jeśli burmistrz go nie wyznaczy w przeciągu czasu
określonego przez Delegata Generalnego, ten ostatni
mianuje go z urzędu.

Następnie postępuje się zgodnie z ustępami drugim,
trzecim i czwartym artykułu 18 i artykułem 19 niniej-
szego prawa.

Art. 40. Projekt urządzeń jest przesyłany przez Pre-
fekta regionalnego Delegatowi Generalnemu i Sekre-
tarzowi Stanu dla Spraw Wewnętrznych. Opatrzony
uwagami tego ostatniego jest w razie konieczności
przedłożony Narodowemu Komitetowi Urbanistyczne-
mu przez Delegata Generalnego, który następnie po-
wodzi jego zatwierdzenie przez dekret Rady Stanu
po swym raporcie, jak też i raportach Sekretarza
Stanu dla Spraw Wewnętrznych i w wypadku udział-
ów pieniężnych państwa po raporcie Sekretarza Sta-
nu dla Gospodarki Narodowej i Finansów. To za-
twierdzenie jest równoznaczne z wprowadzeniem w
życie wszystkich prac przewidzianych przez projekt
urządzeń.

Art. 41. Do gminnego projektu urządzeń stosuje się
dyspozycje artykułu 21 niniejszego prawa.

Art. 42. W gminach, które zgodnie z artykułami 36
i 37 mają posiadać projekt urządzeń, obowiązują re-
strykcje przewidziane w art. 23 i 28 niniejszego pra-
wa.

Art. 43. Od chwili ogłoszenia dekretu, zatwierdza-
jącego projekt urządzeń gmin., obowiązują na jej te-
renie przepisy wykonawcze przewidziane w art. 30
do 35 niniejszego prawa.

Rozdział II.

Projekt urządzeń gmin zawartych w jednej grupie urbanistycznej.

Art. 44. Projekty urządzeń gmin zawartych w jednej
grupie urbanistycznej muszą być zgodne z projektem
urządzeń dla całej grupy.

Art. 45. W wypadku gdy projekt urządzeń gminy
został zatwierdzony wcześniej niż był opublikowany
dekret tworzący grupę urbanistyczną, projekt ten nie
może być wykonany bez uzgodnienia z przepisami
zawartymi w art. 23 do 28 niniejszego prawa w celu
zabezpieczenia projektu urządzeń dla całej grupy.

Rozporządzenie Prefekta po zasięgnięciu opinii Ge-
neralnego Inspektora Urbanizmu może w razie ko-
nieczności nakazać rewizję gminnego projektu urzą-
dzeń celem uzgodnienia go z projektem dla całej gru-
py urbanistycznej.

Art. 46. Rozporządzenie Prefekta po zasięgnięciu
opini Generalnego Inspektora Urbanizmu może zade-
cydować, że gminny projekt urządzeń jeszcze nie za-
twierdzony i nie wprowadzony w życie, będzie wstrzy-
many w dalszym rozwoju do zatwierdzenia projektu
urządzeń dla grupy urbanistycznej.

DZIAŁ IV.

PRZEPISY SPECJALNE DLA REJONU PARYSKIEGO

Rozdział I.

Organizacja służby urbanistycznej dla rejonu paryskiego.

Art. 47. Kompleks gmin każdego z departamentów
Sekwany, Sekwany i Oise'y, Sekwany i Marne, jak
też i gmin departamentu Oise'y, należących do kanto-

nów de Creil, Neuilly-en-Thelle, Pont-Ste-Maxence,
Senlis i Nanteuil-le-Haudouin, stanowi jeden okręg ur-
banistyczny i jednocześnie jedną grupę urbanistyczną
w sensie podanym przez artykuły 7 i 14 niniejszego
prawa.

Art. 48. Przy Delegacie Generalnym jest ukonsty-
tuowany komitet doradczy zwany Komitetem Urządzeń
rejonu paryskiego. Komitet ten może być powołany
przez Delegata Generalnego w celu wypowiedzenia się
na temat wszystkich kwestii dotyczących urbanizmu
rejonu paryskiego.

Komitet musi wydać orzeczenie co do:

1-o Projektu urządzeń rejonu paryskiego.

2-o Projektu urządzeń miasta Paryża i gmin za-
wartych w rejonie paryskim.

Art. 49. Komitet urządzeń rejonu paryskiego ma za
przewodniczącego Delegata Generalnego.

Komitet ma następujących członków:

1-o Dwóch członków Rady Stanu, z których jeden
mający przynajmniej stanowisko Radcy Stanu, jest
vice-przewodniczącym komitetu;

— reprezentant Sekretarza Stanu dla Spraw we-
wnętrznych;

— reprezentant Sekretarza Stanu dla Gospodarki Na-
rodowej i Finansów;

— reprezentant Sekretarza Stanu dla Zdrowia;

— Dyrektor Urbanizmu i Zabudowy w Delegaturze
Generalnej;

— Komisarz Odbudowy;

— Inspektor Generalny Wód i Urządzeń Rolnych
wyznaczonego przez Sekretarza Stanu dla spraw Rol-
nictwa;

— Dwóch Inspektorów Generalnych Budowy Dróg
i Mostów mających pod sobą okręgi regionalne, za-
wierające departamenty Sekwany, Sekwany i Oise'y
i Sekwany i Marne'y;

— Generalnego Inspektora Produkcji Przemysłowej;

— Inspektor Generalny Architektury z Sekretariatu
Generalnego dla Sztuk Pięknych, mający pod sobą
rejon paryski.

2-o Prefekt Sekwany;

Prefekt policji.

Prefekci departamentów Sekwany i Oise'y, Sekwany
i Marne, oraz Oise'y.

3-o jeden członek z każdej rady departamentalnej
Sekwany, Sekwany i Oise'y, Sekwany i Marne i Oise'y
— z wyjątkiem burmistrzów i członków zarządów
gminnych, gmin zawartych w departamencie Sekwany;

— dwóch członków zarządu miejskiego Paryża;

— czterech burmistrzów lub członków zarządów
gminnych, z których jeden z gminy zawartej w depar-
tamencie Sekwany innej niż miasto Paryż, i po jednym
z gmin zawartych w każdym z trzech pozostałych de-
partamentów.

— Ośmiu fachowców, w tych doktor lub higienista,
członek Akademii Medycznej, dwóch członków Stowa-
rzenia Architektów, dwóch członków stowarzyszeń
mających na celu konserwację i badanie bogactw na-
turalnych, historycznych i artystycznych kraju.

Dwaj Członkowie Rady Stanu wymienieni powyżej
są wybierani przez Walne Zgromadzenie Rady Stanu.

Członkowie wymienieni w paragrafie 3 są wyznacza-
ni na trzy lata rozporządzeniem Delegata Generalnego
zgodnie z opinią Sekretarza Stanu dla Spraw We-
wnętrznych, a w sprawie czterech na ośmiu fachow-
ców zgodnie z opinią Sekretarza Stanu dla Sztuk Pię-
knych. Wszyscy Sekretarze Stanu mogą poza tym wy-
znaczać reprezentantów resortów zainteresowanych
mających w komitecie głos doradczy.

Art. 50. Warunki na jakich działa Komitet Urządzeń
Rejonu Paryskiego są określone rozporządzeniem wy-
danym łącznie przez Delegata Generalnego i Sekreta-
rza Stanu dla Spraw Wewnętrznych.

To rozporządzenie może podzielić komitet na kilka
sekcji i wyłonić z niego komisję stałą. Reprezentanci
różnych Sekretarzy Stanu mają dostęp do tych sekcji
i do komisji stałej z głosem doradczym, jeśli nie są
ich faktycznymi członkami.

Sekcje działają jako organy badawcze. Komisja

Stała może otrzymać delegację stałą z komitetu dla wypowiedzenia opinii w imieniu komitetu co do przedłożonych projektów urzędzeń.

Delegat Generalny może zawsze zdecydować, że opinia ostateczna musi być wydana przez sam Komitet na posiedzeniu plenarnym. Sprawozdawcy i doradcy techniczni mogą być mianowani przy Komitecie i jego Komisji Stałej rozporządzeniem Delegata Generalnego.

Art. 51. Dla departamentów Sekwany, Sekwany i Oise'y, Sekwany i Marny i kantonów departamentu Oise'y wymienionych w art. 47, komitet urzędzeń rejonu paryskiego posiada uprawnienia równe uprawnieniom Departamentalnej Komisji Urbanistycznej, określonych w rozdziale III działu I niniejszego prawa.

Rozdział II.

Sporządzenie projektu urzędzeń dla Rejonu Paryskiego.

Art. 52. Dla części Rejonu paryskiego zawierającego gminy departamentu Sekwany inne niż Paryż, gminy departamentów Sekwany i Oise'y, Sekwany i Marny oraz Oise'y, figurujące na liście określonej rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z 25. V. 1935 — obowiązuje projekt urzędzeń ustalony przed wydaniem niniejszego prawa.

Art. 53. Generalny Inspektor Urbanizmu będący na czele okręgów urbanistycznych rejonu paryskiego, ma za zadanie:

1-o Uzgadnianie regionalnego projektu urzędzeń dla części departamentów Sekwany oraz miasta Paryża i uprzednio wymienionego obowiązującego projektu urzędzeń Rejonu Paryskiego.

2-o Sporządzenie regionalnego projektu urzędzeń dla części departamentów Sekwany i Oise'y, Sekwany i Marny, do których się nie odnosi wyżej wymieniony projekt.

W celu uzgodnienia i ustalenia projektów wymienionych w artykule poprzednim tworzy się służbę techniczną zależną bezpośrednio od Delegata Generalnego. Wszystkie służby państwa, departamentów i gmin zainteresowanych obowiązane są nieść jej pomoc.

Ta służba techniczna jest kierowana przez Naczelnika mającego do pomocy Doradcę Technicznego. Ma on urzędników technicznych i administracyjnych. Naczelnik, Doradca Techniczny i urzędnicy są angażowani podobnie jak Generalni Inspektorowie Urbanizmu, ich asystenci i personel wykonawczy, zgodnie z art. 8 niniejszego prawa. Całość przepisów dotyczących personelu Delegatury Generalnej dotyczy również pracowników tej służby technicznej.

Art. 55. Przepisy artykułu 16 i 17, drugiego i czwartego ustępu art. 18, artykułu 19, 20, 21 niniejszego prawa, stosują się również do projektu urzędzeń rejonu paryskiego.

Projekt urzędzeń Rejonu Paryskiego ma być bezpośrednio przedstawiony Delegatowi Generalnemu przez Generalnego Inspektora Urbanizmu.

Rozdział III.

SRODKI ZABEZPIECZENIA I WYKONANIE DOTYCZĄCE PROJEKTU URZĄDZEŃ REJONU PARYSKIEGO.

Art. 56. Artykuły 23 do 28 niniejszego prawa dotyczące środków zabezpieczenia wcześniejszych niż zatwierdzenie projektów urzędzeń dotyczą Miasta Paryża i gmin departamentów Sekwany i Oise'y i Sekwany i Marny nie figurujących na liście określonej rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z 25.V. 1935 r.

Art. 57. Artykuły 30 do 35 niniejszego prawa, o środkach wykonania projektów urzędzeń, dotyczą Rejonu Paryskiego dla gmin departamentu Sekwany innych niż Paryż i dla gmin departamentów Sekwany i Oise'y, Sekwany, i Marny i Oise'y figurujących na liście określonej rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z 25.VI 1935 r.

Artykuły te dotyczą miasta Paryża i gmin departamentu Sekwany, i Oise'y, i Sekwany i Marny nie fi-

gurujących na wyżej wymienionej liście od chwili publikacji dekretu zatwierdzającego projekt urzędzeń dla miasta Paryża i dla tych gmin.

Art. 58. Tereny na których znajdują się fabryki rejonu paryskiego, których eksploatacja jest lub byłaby przerwana na skutek opuszczenia, starości lub umów między przemysłowcami i władzami publicznymi, będą mogły być wykorzystywane do celów przemysłowych jedynie po upoważnieniu Prefekta. Tereny te będą mogły być zarezerwowane na inny użytek na skutek rozporządzenia Prefekta wydanego zgodnie z opinią Generalnego Inspektora Urbanizmu i Generalnego Inspektora Produkcji Przemysłowej. Warunki ich użytkowania będą określone rozporządzeniem Delegata Generalnego i w razie konieczności Sekretarza lub Sekretarza Stanu.

Postępowanie przewidziane przez artykuł niniejszy daje prawo do odszkodowań przewidzianych w drugim ustępie art. 80 niniejszego prawa, lub do odszkodowań wyłączeniowych.

Rozdział IV.

PRZEPISY DOTYCZĄCE GMIN ZAWARTYCH W GRUPIE URBANISTYCZNEJ REJONU PARYSKIEGO.

Art. 59. Przepisy rozdziału II działu III niniejszego prawa stosują się do gmin zawartych w grupie urbanistycznej Rejonu Paryskiego z następującymi zastrzeżeniami:

— urzędy podlegające władzy Prefekta Sekwany spełniają rolę eksperta sztuk pięknych, przewidziana w Dziale III niniejszego prawa, dla miasta Paryża i dla innych gmin departamentu Sekwany.

— projekt urzędzeń miasta Paryża musi być jednoczesny z propozycjami zmian, które należy przeprowadzić w już zatwierdzonych projektach urzędzeń gmin podmiejskich, w celu uzyskania harmonii między rzeczonymi projektami i podporządkowania projektów gminnych projektowi paryskiemu.

— projekt urzędzeń miasta Paryża jest rozważany przez Delegata Generalnego i Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych.

Art. 60. Do chwili zatwierdzenia projektu urzędzeń miasta Paryża, ustanawia się, jako środek zabezpieczenia, strefę zastrzeżoną szerokości 150 metrów na terenie granicznych gmin podmiejskich, zaczynającą się od zewnętrznej granicy dawnej strefy nie podlegającej zabudowie, przyległej do dawnego pasa fortyfikacji.

Przepisy art. 23 niniejszego prawa dotyczą tej strefy. Rozporządzenie Prefekta Sekwany będzie mogło w niektórych punktach rozszerzyć tę strefę zastrzeżoną do 200 metrów.

DZIAŁ V.

PRZEPISY SPECJALNE DLA GMIN ZNISZCZONYCH

Art. 61. Przepisy niniejsze — za zastrzeżeniem przepisów z art. 108 niniejszego prawa — dotyczą każdej gminy, bez względu na ilość jej mieszkańców, zniszczonej całkowicie lub częściowo przez działania wojenne, pożar, powódź lub inną katastrofę żywiołową.

Rozporządzenie Delegata Generalnego decyduje czy gmina zalicza się w poczet zniszczonych.

Art. 62. W wypadku gdyby gmina posiadała już projekt urzędzeń i gdy ten projekt jest już wykonywany, burmistrz poleca ekspertowi sztuk pięknych, któremu było powierzono opracowanie projektu urzędzeń gminy, studia nad projektem odbudowy części zniszczonych.

Art. 63. W wypadku gdy projekt urzędzeń jest już zatwierdzony, burmistrz każe ustalić projekt rekonstrukcji części zniszczonych gminy i w razie konieczności przeprowadzić rewizję projektu urzędzeń.

Powierza tę pracę ekspertowi sztuk pięknych, który opracował projekt urzędzeń gminy, lub nie mogąc go z jakiegokolwiek powodu powołać, postępuje jak przewidziano w art. 39.

Art. 64. W wypadku gdyby gmina nie miała projektu urządzeń, rozporządzenie art. 61, które nakłada na nią obowiązek sporządzenia projektu, określa jednocześnie termin, w jakim burmistrz ma powołać eksperta sztuki. W związku z tym obowiązuje postępowanie przewidziane w poprzednim artykule.

Art. 65. Projekt rekonstrukcji musi być przedstawiony Delegatowi Generalnemu w przeciągu trzech miesięcy od chwili rozporządzenia przewidzianego w artykule 61. W związku z przepisami art. 63 i 64 okres ten liczy się od chwili wyznaczenia eksperta Sztuki.

Projekt rekonstrukcji jest aprobowany zgodnie z przepisami działu III niniejszego prawa.

Art. 66. Jednocześnie z projektem rekonstrukcji burmistrz każe opracować plan warstwicowy i regulacyjny części do odbudowy. Przed zatwierdzeniem tego planu żadna budowa nawet prowizoryczna nie może być wzniesiona bez upoważnienia Prefekta.

Art. 67. Akta, dokumenty, pisma i formularze, dotyczące projektu urządzeń gmin zniszczonych, są pod warunkiem ścisłego zastosowania do niniejszego prawa zwolnione od wszelkich opłat stemplowych i hipotecnych.

DZIAŁ VI

PRZEPISY DOTYCZĄCE WSZYSTKICH PROJEKTÓW URZĄDZEŃ

Rozdział I

SPORZĄDZANIE PROJEKTÓW URZĄDZEŃ.

Art. 68. Wydatki w związku z ustalaniem projektów urządzeń grup urbanistycznych czy gmin, są ponoszone przez państwo i czerpane z kredytów wyznaczonych w tym celu z budżetu Delegatury Generalnej.

Gdy realizacja postulatów projektu urządzeń będzie wymagała finansowego udziału państwa, sumy potrzebne będą czerpane z kredytów na ustalenie projektu.

Kontrakty odnośnie sporządzania projektów urządzeń wymienione w ustępie pierwszym, lub plany potrzebne do ich wykonania są na imię państwa.

Art. 69. Administracja i służba publiczna jak też koncesjonista służby publicznej są obowiązani nieść pomoc w ustalaniu projektu urządzeń i przedstawiać Generalnemu Inspektorowi Urbanizmu oraz ekspertowi sztuki wszystkie przydatne dokumenty oraz informacje.

Generalny Inspektor Urbanizmu, eksperci sztuk pięknych oraz wszystkie inne osoby którym mogą być przedstawione dokumenty i informacje odnośnie ustalania projektu urządzeń są związane tajemnicą zawodową.

Przekroczenia podlegają sankcjom przewidzianym w artykule 378 kodeksu karnego.

Rozdział II

WYKONANIE PROJEKTÓW URZĄDZEŃ.

Art. 70. Każda praca prywatna czy publiczna mająca być wykonana na obszarze, którego dotyczy projekt urządzeń może być zrealizowana jedynie w wypadku zgodności z projektem.

W wypadku trudności rozstrzygnięcia co do zasięgu dyspozycji zawartych w projekcie urządzeń, resorty zainteresowane powołują Generalnego Inspektora Urbanizmu do wydania decydującej opinii.

Art. 71. Kasy departamentalne urządzeń i rozbudowy miast i wsi stworzone przez art. 8 prawa z 29.VIII 1924 r. i mające robić wypłaty gminom, zastają zastąpione przez Narodową Kasę Urbanistyczną której atrybucje oraz warunki organizacji i działania będą ustalone przez regulamin administracji publicznej po raporcie Delegata Generalnego, Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych, Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów.

Art. 72. W celu ułatwienia realizacji każdego działania przewidzianego przez projekt urządzeń lub związanego z rzeczowym projektem Prefekt może określić

rozporządzeniem obszary w których właściciele nieruchomości będą przymusowo zgrupowani w związki lub związki syndykalne.

Związki te mogą być tworzone zwłaszcza dla strefy obejmującej posiadłości odnoszące zysk z projektowanych prac.

Art. 73. Związki syndykalne przewidziane w artykule powyższym mogą mieć za zadanie przeparcelowanie działek zabudowanych lub nie, a odnoszących zyski z wykonania projektu urządzeń. To przeparcelowanie ma na celu ułatwienie przekazania terenów potrzebnych na dostęp do prac projektowanych. Żadna z pozostałych parcel nie może przez swój kształt i rozmiar stanowić przeszkody dla racjonalnego urządzenia.

Art. 74. W razie nie dojścia do polubownego załatwienia a dekret Rady Stanu ustala wysokość udziału pieniężnego w wydatkach, wynikających z przeprowadzania prac dla właścicieli nieruchomości zawartych na obszarze na którym został utworzony związek syndykalny.

Art. 75. Zarządzenia administracji publicznej wydane po raporcie Delegata Generalnego, strażnika pieczęci, Sekretarza Stanu dla Sprawiedliwości, Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych, Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów, określają warunki na jakich będą stosowane artykuły 72, 73 i 74 i ustalą przepisy odnośnie ukonstytuowania związków syndykalnych, jak też i przeparcelowania.

Art. 76. Może być uznane prawne przejęcie przez samorząd nieruchomości zabudowanych lub nie gdy są one potrzebne do ułatwienia realizacji projektu urządzeń.

Art. 77. Posiadłości wzdłuż dróg specjalnych nie otwartych dla wszelkiego ruchu kołowego, jak autostrady, drogi dla cyklistów, lub ścieżki dla pieszych nie korzystają z praw przyznanych posiadłościom leżącym wzdłuż dróg publicznych.

Przepisy dotyczące tychże dróg, a zwłaszcza warunki na jakich pewne prawa mogą być przyznane parcelom przybrzeżnym będą określone albo przez akt otwierający drogę do użytku publicznego, albo też przez zarządzenia administracji publicznej po raporcie Delegata Generalnego i razie potrzeby Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych lub Sekretarza Stanu dla Komunikacji.

Rozdział III

REWIZJE I ZMIANY PROJEKTÓW URZĄDZEŃ.

Art. 78. Rewizja projektów urządzeń ma miejsce zgodnie z normami przepisowanymi dla ich ustalania w działach II, III i IV niniejszego prawa. Rewizja jest nakazana rozporządzeniem Delegata Generalnego, który decyduje w razie potrzeby o wstrzymaniu czasowo środków zabezpieczających opisanych w rozdziale III działu II niniejszego prawa.

Działania nie przewidziane w przeciągu 15 lat od chwili zatwierdzenia projektu urządzeń muszą podlegać ponownemu zbadaniu.

Art. 79. Zmiany w zatwierdzonym projekcie urządzeń winny być zatwierdzone w formie przewidzianej dla aprobaty, samego projektu urządzeń. Temniemniej gdy zmiany są drobne niema potrzeby przeprowadzania ponownej ankiety.

Rozdział IV

ODSZKODOWANIA ORAZ SANKCJE.

Art. 80. Z wyjątkiem wypadków wymienionych w art. 85 nie dają prawa do odszkodowań obciążenia wywołane niniejszym prawem w sprawie dróg, higieny, estetyki czy innych przedmiotów a zwłaszcza dotyczące użytkowania gruntu, wysokości wnoszonych budowli, proporcji przestrzeni zabudowanych i niezabudowanych w każdej posiadłości, zakazu wnoszenia budowli w niektórych strefach i na skraju niektórych dróg i rozmieszczenia budowli w różnych strefach. Tymniemniej należy się odszkodowanie jeśli na skutek tych obciążeń nastąpi zmiana poprzedniego stanu

rzeczy wywołująca bezpośrednią materialną i niewątpliwą szkodę. To odszkodowanie w wypadku nie załatwienia polubownego sprawy jest określone przez radę Prefektury, która musi brać pod uwagę zwiększenie wartości budynków na skutek realizacji projektu urzędów.

DZIAŁ VII PARCELACJA.

Rozdział I.

REGUŁY DOTYCZĄCE STWORZENIA I ROZWOJU GRUP BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I GRUP PARCEL POD BUDYNKI MIESZKALNE.

Art. 82. Stworzenie i rozwój grup budynków mieszkalnych i grup parcel w każdej gminie, uzgodnione lub nie z przepisami z działu III niniejszego prawa, jest podporządkowane upoważnieniu Prefekta.

Grupy budynków mieszkalnych są rozumiane jako budowle przeznaczone do zamieszkania wzniesione na tym samym terenie lub na parcelach przyległych czy też nieznacznie oddalonych gdy budowle te zostały wzniesione równocześnie lub kolejno przez tego samego właściciela z zamiarem sprzedaży lub uprzednich dzierżaw.

Grupy parcel są rozumiane jako wynik działań mających na celu podział dobrowolny na części podstawowej posiadłości przez sprzedaż i dzierżawy jednoczesne lub kolejne, przeprowadzone w celach mieszkalnych

Art. 83. Każda osoba fizyczna czy prawna, która ma zamiar przeprowadzić rozwinięcie grupy budynków mieszkalnych lub grupy parcel określonych w artykule poprzednim, musi przed wystawieniem na sprzedaż lub wydzierżawieniem, przed ogłoszeniem czy rozpoczęciem jakiegokolwiek działania, złożyć w gminie oprócz prośby o upoważnienie, podwójny egzemplarz projektu urzędów zamierzonej grupy budynków mieszkalnych czy też grupy parcel.

Projekt ten musi zawierać:

1° Plan sytuacyjny całości grup budynków i prac przewidzianych.

2° Plan urzędów przewidujący połączenie grupy mieszkalnej czy grupy parcel z drogami publicznymi i w odpowiednich wypadkach z przewodami kanalizacyjnymi gminy.

3° Program wskazujący warunki w jakich grupa mieszkalna lub grupa parcel będzie zrealizowana i rozwinięta, zwłaszcza w sprawie sieci dróg, rozdziału wody, skanalizowania i oświetlenia.

4° wykaz obciążeń odnośnie sprzedaży lub wynajmu określający serwituty higieniczne, estetyczne, archeologiczne i inne ustanowione w grupie mieszkalnej lub grupie parcel.

Art. 84. Prośba o upoważnienie wraz z załącznikami jest przekazywana Prefektowi przez burmistrza.

Formy i przeciąg czasu do wydania orzeczenia czy też w razie konieczności przeprowadzenia badań od chwili złożenia prośby są określone przez regulamin administracji publicznej.

Prefekt wypowiada się w umotywowanym orzeczeniu po zasięgnięciu opinii burmistrza i Generalnego Inspektora Urbanizmu. Burmistrz musi być zawiadomiony w przeciągu 6 miesięcy od chwili złożenia prośby w gminie. W wypadku braku decyzji w wymienionym terminie projekt jest uważany za uznany w formie projektowanej.

Art. 85. Prefekt sprawdza czy grupa mieszkalna lub grupa parcel jest zgodna z projektem urzędów gminy lub grupy urbanistycznej jeśli taki projekt istnieje.

Prefekt może uzależnić swą decyzję od wykonania pewnych prac, które nie były przewidziane w tym programie, a przedstawionych zgodnie z artykułem powyższym. Może zakazać tworzenia grupy mieszkalnej czy grupy parcel na terenie nadającym się do zamieszkania, gdy ta grupa zagraża rezerwatom leśnym, pięknu natury lub bezpośredniemu otoczeniu klasyfikowanej budowli historycznej, albo też gdy ma

być położona w strefie przewidzianej na inny użytek niż mieszkalny.

Prefekt może wymagać zarezerwowania terenów przeznaczonych na budowę użyteczności publicznej, drogi, place i przestrzenie wolne.

Zarezerwowanie terenów na budowę użyteczności publicznej daje prawo do odszkodowania.

Zarezerwowanie terenów na drogi, place publiczne lub wolne przestrzenie daje prawo do odszkodowania gdy ich całość przekracza powierzchnię przeznaczoną na ten cel przez regulaminy, lub przez projekty urzędów. W żadnym wypadku strony zainteresowane nie mogą zarezerwować bezpłatnie powierzchni większej niż $\frac{1}{4}$ całej powierzchni grupy mieszkalnej, lub grupy parcel.

Odszkodowanie, w wypadku polubownego załatwienia, jest określane przez Radę Prefektury. To odszkodowanie musi zwrócić szkody bezpośrednie, materialne i niewątpliwie jakie ponieśli zainteresowani. Nie cofa się w niczem przepisów dotyczących wywłaszczenia jeśli jest ono przeprowadzone uprzednio dla terenów zarezerwowanych.

Art. 86. Sprzedaż lub wynajem budynków i terenów zawartych w grupie mieszkalnej lub grupie parcel oraz wnoszenie nowych konstrukcji może być wykonane tylko po zatwierdzeniu projektu sporządzonego w myśl art. 83, realizacji prac urzędzeniowych, zdrowotnych i przeprowadzeniu dróg umieszczonych w tym projekcie lub nakazanych jako warunek zatwierdzenia zgodnie z artykułem 85. Temniemnie prefekt może dawać pozwolenie na częściowe wykonanie robót.

Art. 87. Żadna konstrukcja nie może być wzniesiona w grupie mieszkalnej lub grupie parcel bez przeprowadzenia przez odpowiedniego czynnika prac regulacyjnych i niwelacyjnych zgodnych z planem zatwierdzonym i udzielenia pozwolenia na budowę zgodnie z warunkami działu VIII niniejszego prawa.

Art. 88. Projekt grupy mieszkalnej lub grupy parcel, zatwierdzony zgodnie z art. 84 winien być złożony i oddany do dyspozycji szerokiej publiczności w zarządzie gminy, w której znajduje się główna część grupy mieszkalnej lub grupy parcel.

Przepisy wykazu obciążeń grupy mieszkalnej lub grupy parcel muszą figurować, tak jak i data zatwierdzenia w każdym akcie lub promesie sprzedaży i w każdej umowie dzierżawnej.

Burmistrz może ogłosić przepisy wykazu obciążeń, a zwłaszcza w miejscach, gdzie znajduje się grupa mieszkalna lub grupa parcel.

Afisz, ogłoszenia i wszelkie inne sposoby ogłaszania muszą podawać do wiadomości złożenie projektu w zarządzie gminy, jak też i datę zatwierdzenia. Nie mogą podawać żadnych wskazówek niezgodnych z wykazem obciążeń i mogących wprowadzić kupujących w błąd. Wszelkie przekroczenia tych przepisów podlegają grzywnie w wysokości 1000 do 10.000 franków. W razie recydywy grzywna wynosi 2000 do 50.000.

Wszelkie ogłoszenia przedsięwzięte przed decyzją aprobującą jak też opuszczenie w umowach dzierżawnych i aktach lub promesach kupna przepisów niniejszego artykułu podlegają tym samym karom.

Art. 89. Dla każdej sprzedaży lub wynajmu terenów oraz budowli zawartych w grupie mieszkalnej lub grupie parcel Prefekt wydaje na prośbę i odpowiedzialność nabywcy czy dzierżawcy zaświadczenie na papierze zwyczajnym bez opłaty w 2 egzemplarzach. Zaświadczenie to stwierdza wypełnienie formalności przewidzianych w art. 82 i 83. Musi ono być wymienne w akcie sprzedaży lub wynajmu. Jeden egzemplarz pozostaje jako załącznik do aktu, drugi jest wręczany nabywcy czy dzierżawcy.

Art. 90. W wypadku nie przestrzegania przepisów niniejszego działu może zostać ogłoszone unieważnienie aktów sprzedaży czy wynajmu dotyczących terenów lub konstrukcji zawartych w grupie mieszkalnej, na prośbę nabywcy czy dzierżawcy lub w ich braku Prefekta, a na koszt sprzedawcy bez możliwości odwołania na drodze prawnej.

Art. 91. Artykuły 100, 101, 103 i 105 niniejszego

prawa dotyczą prac urzędniowych grup mieszkalnych i grup parcel.

Odpis protokołu przekroczeń winien być przekazany Prefektowi lub Burmistrzowi. Prefekt może interweniować w sądzie i występować w razie potrzeby jako strona cywilna.

Przy wydaniu wyroku skazującego na karę zwrotu kosztów sąd może na prośbę strony cywilnej skazać popełniającego przekroczenie pod karą za każdy dzień zwłoki, wpłacaną na rzecz państwa, na wykonanie i dopełnienie projektu przewidzianego w art. 83 i do jego zastosowania po odpowiednim zatwierdzeniu.

Każdy sprzedawca i wynajemca jest uważany w wypadku jakichś usterek aktu za odpowiedzialnego wobec wyroków. Temniemniej ta ze stron któraby przedstawiła dowód, że została świadomie wprowadzona w błąd będzie mogła uzyskać zwolnienie z solidarnej odpowiedzialności ustanowionej między sprzedawcami lub wynajemcami.

Rozdział II.

Reguły dotyczące parcel na których wznoszenie budynków mieszkalnych jest zabronione.

Art. 92. Grupę parcel stanowi, w sensie niniejszego artykułu, rezultat działania, mającego na celu i dającego w wyiku, podział jednej lub wielu posiadłości podstawowych, przez sprzedaż i dzierżawy jednoczesne lub kolejne, na parcele, na których wznoszenie budynków mieszkalnych jest zabronione. Stworzenie i rozwój tej grupy parcel podlega upoważnieniu wydanemu zgodnie z przepisami art. 83, 84 i 85.

Rozporządzenie aprobujące określa warunki, do których parcelujący będzie musiał się stosować.

Stosuje się tu również art. 86, 88 niniejszego prawa.

Art. 93. Zabronienie budowy musi być ogłoszone w sposób jasny i wyraźny w afiszach, ogłoszeniach i podane wszelkimi innymi możliwymi sposobami do wiadomości publicznej, jako też w aktach sprzedaży i wynajmu dotyczących tych terenów. Prócz tego zakaz musi być specjalnie wymieniony i zapisany na dole aktów sprzedaży i wynajmu podpisanych przez kolejnych nabywców i dzierżawców. Ta wzmianka musi również figurować w sposób widoczny na każdym kwocie wypłaty i na każdym akcie podpisanym przez dzierżawców posiadających promesę kupna.

Musi być również wymienione, że ta klauzula jest łączona zgodnie z niniejszymi przepisami do aktów wynajmu lub kupna zachodzących w momencie publikacji niniejszego prawa.

Parcelujący musi przestrzegać tej klauzuli. Wszelkie zrzeczenie uprzednie niż sprzedaż lub wynajem jest nieważne i bez znaczenia.

Wszelkie przekroczenia niniejszego artykułu czy to przez parcelującego, czy przez właścicieli lub dzierżawców kolejnych jednej lub wielu parcel jest karane grzywną w wysokości od 1000 do 20.000 franków. W razie recydywy grzywna wynosi od 2000 do 50.000 franków.

Art. 94. Artykuły 101, 103 i 105 niniejszego prawa mają zastosowanie dla omawianych grup parcel.

Kopia protokołu przestępstw jest przekazana Prefektowi, który może interweniować i występować wobec sądów jako strona cywilna.

Przy wydaniu wyroku zasądzającego i określającego wysokość kosztów sąd może na prośbę strony cywilnej skazać popełniającego przekroczenie pod karą za każdy dzień zwłoki przypadającą na rzecz Skarbu Państwa, na doprowadzenie danych miejsc do porządku. Przeciąg czasu przyznany mu na ten cel nie może przekraczać 3 miesięcy.

DZIAŁ VIII.

ZEZWOLENIE NA BUDOWĘ.

Art. 95. Każda osoba mająca zamiar wnieść budowlę, w celu mieszkalnym lub nie, musi uprzednio otrzymać zezwolenie na budowę. Zezwolenie to zastępuje wszystkie te, które były wymagane przez uprzednie prawa i regulaminy. To samo zezwolenie jest

wymagane dla prac wpływających na całokształt lub elewację istniejących budynków lub na zmianę wyglądu zewnętrznego tych budynków, jak też i dla prac, które pociągnęłyby za sobą zmiany w porządku wewnętrznym co do spraw sanitarnych lub zmiany w programie zawartym w projekcie urządzeń.

Temniemniej, za wyjątkiem zobowiązań wynikających z praw lub przepisów nie unieważnionych w art. 113, dotyczących bliskości lotnisk i ochrony przed powodzią, zwolnione są od uzyskiwania zezwoleń prace zmieniające porządek wewnętrzny budynków istniejących w gminach o mieście głównym mniejszym niż 2000 mieszkańców. Zwolnione są również od uzyskiwania zezwoleń wszystkie prace wykonywane w tychże gminach, dotyczące małych budowli przeznaczonych dla celów rolnych, a których cechy charakterystyczne będą określone przez przepisy administracji publicznej przewidziane w art. 106.

Art. 96. Jeśli budowla ma być wzniesiona na skraju posiadłości publicznych zezwolenie na budowę nie zwalnia z przeprowadzenia przez odpowiednie czynniki regulacji i niwelacji terenu, na którym mają być wykonane prace.

Art. 97. Prośba o zezwolenie winna być złożona u burmistrza, a w Paryżu w Prefekturze Sekwany. Wracą stamtąd pokwitowana. Dowody załączone na porcie prośby są określone przez rozporządzenie Delegata Generalnego.

Art. 98. Prefekt rozpatruje prośbę, która mu jest przekazana przez burmistrza wraz z opinią. Sposoby rozpatrzenia są określone przez zarządzenie Delegata Generalnego po wydaniu opinii zainteresowanych Sekretarzy Stanu.

Za wyjątkiem dyspozycji art. 108 prefekt zatwierdza prośbę umotywowanym zarządzeniem. Decyzją Prefekta musi nastąpić w przeciągu 60 dni od chwili złożenia aktów w urzędzie miejskim lub w Paryżu w Prefekturze Sekwany. Jeśli akta nie są w komplecie przeciąg czasu liczy się od chwili dołączenia brakujących aktów.

Jeśli Prefekt nie zatwierdzi prośby w określonym przeciągu czasu uznaje się zezwolenie za przyznane.

Wszelka prośba o zezwolenie daje prawo do pobrania podatku na warunkach określonych przez rozporządzenie Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów i Delegata Generalnego.

Art. 99. Zezwolenie na budowę może być udzielone przez Prefekta tylko w wypadku gdy budowla i prace przewidziane są zgodne z obowiązującymi przepisami, z regulacją i niwelacją wskazaną przez odpowiednie czynniki i z dyspozycjami zatwierdzonych projektów urządzeń.

Zezwolenie może być odmówione lub nieprzyznane z zastrzeżeniem co do zmian w budowlach i pracach przewidzianych gdy te prace lub budowle mogą, przez swą pozycję, rozmiar, lub wygląd zewnętrzny budynków wznoszonych czy przebudowanych, zagrażać zdrowiu i bezpieczeństwu publicznemu, charakterowi i wadze miejsc sąsiadujących lub konserwacji pomników, widoków czy piękna natury.

Art. 100. Zezwolenie na budowę przestaje być ważne, gdy prace nie zostają podjęte w przeciągu roku od jego udzielenia.

Art. 101. Prefekt może przeprowadzić w każdym czasie wizytację trwających robót.

Art. 102. Organa administracji państwowej muszą uzyskać zezwolenie na budowę przed przedsięwzięciem prac wymienionych w artykule 95.

Bez względu na dyspozycje artykułu 97 prośby o zezwolenie winny być składane odrazu w prefekturze.

W wypadku odmowy na zasadzie art. 98 i 99, lub w wypadku niezwykle pilnym gdy chodzi o większe prace, zezwolenie może być udzielone przez Delegata Generalnego po uzgodnieniu z zainteresowanym Sekretarzem Stanu.

Rozporządzenia wydane przez Delegata Generalnego w porozumieniu z zainteresowanymi Sekretarzami Stanu mogą określić listę prac, które z racji na swój

charakter lub z powodu małego znaczenia będą zwolnione z zezwolenia na budowę.

Art. 103. Przekroczenia rozporządzeń niniejszego działu są stwierdzane i karane na warunkach określonych przez przepisy administracji publicznej przewidziane w artykule 106.

W wypadku pilnym i w odpowiedzi na prośbę czynników wnoszących zażalenie przerwa w pracach może być nakazana przez odpowiednie sądy aż do ostatecznego wyroku.

Sąd wydaje decyzje po wysłuchaniu obwinionego lub po wezwaniu go do stawienia się w przeciągu 48 godzin i po wysłuchaniu przedstawiciela administracji publicznej i w razie konieczności odpowiedniego eksperta. Decyzja sądu wchodzi natychmiast w życie i pomimo opozycji lub apelacji administracja publiczna winna przedsięwziąć wszystkie środki przymusu konieczne dla zapewnienia natychmiastowego wykonania.

Prefekt może również w wypadku pilnym nakazać przerwę w robotach. Powołuje natychmiast sąd uprawniony do przeprowadzania dochodzeń. Przerwa tak nakazana jest ważna do momentu decyzji sądu. W wypadku gdy prace są prowadzone mimo decyzji sądu lub rozporządzenia prefekta stosuje się przepisy z artykułów 105 i prócz tego karę aresztu od 6 do 15 dni.

Art. 104. Kiedy prace są zakończone, właściciel zezwolenia na budowę, może złożyć deklarację do zarządu lub w Parwzu do Prefektury Sekwany. Burmistrz przekazuje te deklaracje Prefektowi.

W wypadku gdy prace były prowadzone bez kierownictwa architekta przeprowadza się sprawdzenie robót. To sprawdzenie ma wykazać czy roboty czynią zadość warunkom nałożonym przez obowiązujące przepisy i przez samo zezwolenie na budowę.

Jeśli budowy były prowadzone przez architekta lub wykonane pod kierunkiem i kontrolą odpowiedniego funkcjonariusza państwowego sprawdzanie robót nie obowiązuje. Architekt lub funkcjonariusz kontrolujący potwierdza zgodność z pozwoleniem na budowę i jego orzeczenie jest dołączone do deklaracji przewidzianej w pierwszym ustępie artykułu niniejszego.

W przeciągu 30 dni od złożenia w zarządzie miejskim deklaracji o zakończeniu prac Prefekt wydaje w razie potrzeby zaświadczenie o ich zgodności z przepisami, które, w wypadku budynków mieszkalnych, daje prawo natychmiastowej użyteczności.

W wypadku braku tej decyzji w terminie określonym stroną zainteresowaną może złożyć ponowną prośbę do prefekta listem poleconym z pokwitowaniem odbioru. Jeśli w 30 dni od chwili ponownej prośby prefekt nie wywowie się, wówczas uważa się świadectwo za wydane.

Art. 105. W wypadku gdy prace przewidziane w art. 95 są zrealizowane bez zezwolenia na budowę, lub gdy odmówiono wydania świadectwa zgodności z przepisami, właściciel, architekt i przedsiębiorca podlegają karze pieniężnej w wysokości od 500 do 10.000 franków.

Prefekt może interweniować w sadzie i w razie konieczności podać się jako strona cywilna. Sąd, nakazawszy doprowadzenie robót do stanu przewidzianego przez zezwolenie na budowę, może wyznaczyć karę od 50 do 500 franków na rzecz skarbu państwa za każdy dzień opóźnienia.

W wypadku recydywy może być zastosowana kara od 2000 do 50.000 franków.

Art. 106. Przepisy administracji publicznej powzięte na podstawie raportu Delegata Generalnego, Sekretarza Stanu dla Spraw Wewnętrznych, Sekretarza Stanu dla Gospodarki Narodowej i Finansów, Sekretarza Stanu dla Rolnictwa, Sekretarza Stanu dla Komunikacji, Sekretarza Stanu dla Sztuk Pięknych, Sekretarza Stanu dla Zdrowia, określa:

- warunki, na jakich będą rozpatrywane prośby;
- organizacje służb, kontrolujące pozwolenia na budowę, ustanowionej w każdym departamencie;
- warunki na jakich Prefekt ma prawo przekazać burmistrzom uprawnienia, jakiemu są przyznane niniejszym działem;

- przekazanie państwowej służbie statystycznej wszelkich informacji interesujących ją;
- sposoby zastosowania niniejszego działu do miasta Paryża;
- warunki na jakich stwierdza się i ściga sędownie przekroczenia przepisów niniejszego działu..

DZIAŁ IX.

ROZPORZĄDZENIA PRZEJŚCIOWE I RÓŻNE.

Art. 107. Rozporządzenia niniejszego prawa odnośnie projektów urządzeń stosuje się do projektów będących w trakcie wykonania, ustalania, rozpatrywania, za wyjątkiem projektów powziętych przez Komisarza Odbudowy, zawartych w artykule 108.

Art. 108. Uprawnienia Komisarza Odbudowy są określone:

Przez prawo z 11. XI. 1940 r. potwierdzone przez prawo z 12. VII. 1941 r. ze zmianami z praw z 8. X. 1941 r. i 7. X. 1942 r. odnośnie odbudowy budynków mieszkalnych całkowicie lub częściowo zniszczonych przez działania wojenne.

Przez prawo z 19. IV. 1941 r., 29. III. 1942 r., 14. VII. 1942 r., odnośnie odbudowy budynków i odbudowy terenów rolnych całkowicie lub częściowo zniszczonych w czasie powodzi z października 1940 r. i kwietnia 1942 r.

Przez prawo z 28. X. 1942 r. odnośnie odbudowy przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych lub rzemieślniczych częściowo lub całkowicie zniszczonych przez działania wojenne.

Dla wszystkich gmin będących ofiarami zniszczenia do momentu ustanowa działań wojennych obowiązują przepisy przewidziane w drugim ustępie artykułu 61 niniejszego prawa na wniosek Komisarza Odbudowy. Żadna budowa, nawet prowizoryczna, ani też reparaacja nie może być dokonana bez upoważnienia Komisarza Odbudowy dopóki projekt odbudowy nie jest zatwierdzony.

Po zatwierdzeniu projektu odbudowy pozwolenie na budowę jest wydawane przez Komisarza Odbudowy na warunkach przewidzianych przez dział VIII niniejszego prawa w tym co dotyczy budynków zniszczonych. To samo odnosi się do zaświadczenia o zgodności z przepisami.

Rozporządzenie ustępu drugiego artykułu 68 niniejszego prawa nie dotyczy gmin, które korzystały z pomocy państwa na warunkach, przewidzianych przez prawo z 12. III. 1941 r., które pozwala na odbudowę budowli należących do samorządów i przedsiębiorstw użyteczności publicznej, będących częściowo lub całkowicie zniszczonych przez działania wojenne.

Art. 109. Rozporządzenia niniejszego prawa odnośnie pozwolenia na budowę przewidzianego w dziale VIII weida w życie w terminie ustalonym przez rozporządzenie Delegata Generalnego.

Art. 110. W wypadku gdy projekt budowy pociąga za sobą finansowy udział państwa z funduszy rolnictwa, zainteresowani nie są zwolnieni z formalności przewidzianych w art. 82, 89, 95, 99 i 102 niniejszego prawa. Upoważnienie przewidziane w art. 82 lub zezwolenia na budowę przewidziane w art. 95 jest przyznawane pełnoprawnie przez prefekta gdy komisja ustanowiona art. 4 prawa z 21. XI. 1940 r. wyda opinie przychylna przyznaniu subwencji. Generalny Inspektor Urbanizmu w okręgu którego obraduje wyżej wymieniona komisja jest członkiem tej komisji z głosem doradczym, względnie może do niej wysłać swego przedstawiciela.

Art. 111. Rozporządzenia niniejszego prawa stosuje się do Algieru na warunkach, które będą ustanowione przez dekret, powzięty naskutek raportu Sekretarza Stanu i Delegata Generalnego.

Art. 112. Jeden lub kilka regulaminów administracji publicznej określa warunki zastosowania niniejszego prawa jak przewidziano w rozporządzeniach niżej wymienionych:

czwarty ustęp art. 17; drugi ustęp art. 18; czwarty ustęp art. 38; art. 71; art. 75; drugi ustęp art. 77; drugi ustęp art. 84; art. 106.

Art. 113. Znosi się rozporządzenia sprzeczne z niniejszym prawem zwłaszcza: art. 4 dekretu prawa z 26. III. 1852 odnośnie ulic Paryża ze zmianami z art. 118 prawa finansowego z 13. VIII. 1911 i z prawa z 31. XII. 1917 r.

— art. 2 prawa z 15. II. 1902 odnośnie ochrony zdrowia ze zmianami art. 8 dekretu z 30. X. 1935 przewidującego ustanowienie departamentalnego regulaminu sanitarnego i drugiego ustępu art. 27 z prawa z 15. II. 1902 r.

— prawo z 14/III 1919 dotyczące planów rozbudowy i urzędzeń miast,

— prawo z 19/VII 1924 dopełniające prawo z 14/III 1919,

— dekret z 24/III 1928 ustanawiający Komitet Najwyższej Organizacji Ogólnej Rejonu Paryskiego,

— pierwszy ustęp art. 26 prawa z 30/XII 1928 odnośnie praw stemplowych i rejestracyjnych,

— prawo z 14/V 1932 upoważniające do ustanawiania projektu urzędzeń Rejonu paryskiego za wyjątkiem art. 7,

— dekret z 29/VI 1934 ustalający warunki zastosowania prawa z 14/V 1932 i z 10/VI 1934 o urządzeniu rejonu paryskiego,

— dekret z 30/VIII 1932 zawierający przepisy administracyjne określające warunki zastosowania prawa z 14/VI 1932 (Komitet Najwyższy urzędzeń Rejonu Paryskiego),

— dekret z 26/X 1932 zmieniający dekret z 30/VII 1932 r.,

— prawo z 10/VI 1934 zmieniające prawo z 14/V 1932 dążące do ustanowienia projektu urzędzeń rejonu paryskiego (wykonanie projektu, środki zabezpieczające),

— dekret z 25/VII 1935 dotyczący regionalnych projektów planowania,

— dekret z 25/VII 1935 odnośnie urzędzeń rejonu paryskiego (koordynacja środków wykonania dla projektu regionalnego),

— dekret z 8/VIII 1935 odnośnie parcel-ogrodów,

— dekret z 30/X 1935 rozciągający rozporządzenia dekretu z 25/VII 1935 odnośnie urzędzeń i upiększania Rejonu paryskiego.

— dekret z 18/VIII 1936 kreujący służbę uzgadniającą z planowaniem,

— dekret z 7/IX 1936 odnośnie reorganizacji Najwyższej Komisji Urzędzeń upiększania i rozbudowy miast.

— dekret z 7/IX 1936 odnośnie reorganizacji Najwyższego Komitetu urzędzeń i organizacji ogólnej rejonu paryskiego,

— dekret z 4/IX 1936 odnośnie organizacji i funkcjonowania Najwyższego Komitetu urzędzeń i organizacji ogólnej rejonu paryskiego,

— prawo z 20/1937 zmieniające art. 10 prawa z 14/V 1932 uprawniający do stworzenia projektu urzędzeń rejonu paryskiego,

— dekret z 5/III 1937 odnośnie Komisji Najwyższej urzędzeń upiększenia i rozbudowy miast,

— dekret z 27/XII 1938 odnośnie warunków jakim będą poddane prawa eksploatacyjne kamieniołomów w strefach zabezpieczonych przewidzianych w projekcie urzędzeń rejonu paryskiego,

— dekret z 14/I 1939 zatwierdzający regulamin administracyjny dotyczący funkcjonowania administracyjnego i finansowego komitetu przewidzianego przez regionalne projekty planowania,

— art. 4 dekretu z 22/IV 1939 o przejmowaniu budowli,

— dekret z 14/VI 1939 odnośnie projektu urzędzeń Rejonu paryskiego,

— dekret z 22/XII 1939 zatwierdzający i wprowadzający w życie projekt urzędzeń Rejonu Paryskiego,

— dekret z 3/XI 1939 zawierający na okres trwania działań wojennych przeciąg czasu dany gminom i osobom prywatnym na prośbę o zmianę regionalnego projektu urzędzeń,

— dekret z 29/XI 1939 organizujący na okres trwania działań wojennych rozpatrywanie spraw dotyczących urzędzeń miast i Rejonu paryskiego,

— prawo z 8/II 1941 reorganizujące służbę planowania,

— dekret z 26/V 1941 odnośnie uporządkowania służby urbanistycznej, za wyjątkiem art. 7 rzeczono dekretu,

— prawo z 28/VIII 1941 odnośnie planu urzędzeń Rejonu paryskiego za wyjątkiem art. 1 rzeczono prawa.

Utrzymuje się w mocy do daty ustalonej przez rozporządzenie przewidziane w art. 109 te z wymienionych rozporządzeń, które dotyczą pozwolenia na budowę.

Art. 114. — Niniejszy dekret będzie opublikowany w dzienniku ustaw i wykonany jako obowiązujące prawo.

Wiadomości bieżące

Wiadomości z Głównego Urzędu Pomiarów Kraju.

W dniach 18—23 lutego 1946 r. odbyła się konferencja Naczelników Wydziałów Pomiarów w Warszawie w gmachu Głównego Urzędu Pomiarów Kraju przy Al. Stalina 36.

Konferencję Naczelników prowadził Prezes Głównego Urzędu Pomiarów Kraju ob. Prof. inż. Jan Piotrowski.

W zagajeniu Ob. Prezes podniósł dotychczasowy dorobek Gł. Urz. Pom. Kraju i organów podległych, jak również całego zawodu mierniczego w zasadniczych pracach Państwa przy odradzającym się życiu technicznym i gospodarczym.

Ubiegły rok 1945 był okresem tworzenia organizacji i pierwszym wysiłkiem roboczym w odrodzonej Polsce.

Na podstawie tych doświadczeń Urząd i zawód mierniczy musi obecnie ułożyć maksymalny, ale zarazem realny program prac skoordynowany z potrzebami zainteresowanych resortów państwowych.

Zostały wygłoszone następujące referaty fachowe:

Dyr. Inż. Barański	— Referat Ogólny
" " Fonfarski	— Miernictwo Stosowane
" " Lipiński	— Organizacja szkolnictwa i zawodu
" Bychawski	— O instrukcji Wojewódzkich Archiwów Mierniczych

" Kluss	— Koncepcje rozwiązania triangulacji I i II rzędu w Polsce
" Łukasiewicz	— Rola poligonizacji paralaktycznej w pomiarach podstawowych
" Zieliński	— Stan sieci niwelacyjnej w nowych granicach kraju
" Tymowski	— Pomiar osiedli
" Kahl	— Wyposażenie techniczne G. U. P. K. i organów podległych oraz potrzeby w świetle programu prac
" Jamiołkowski	— Nowe instrukcje
" Szymański	— Nowy kataster — jego zasady
" Dąbrowski	— Obecne zadanie katastru gruntowego w związku z reformą podatków realnych
" Dmochowski	— Udział Wydziałów Pomiarów przy sporządzaniu podkładów geodezyjno - fotogrametrycznych

- „ Różycki — Prace Biura Kartograficznego i współpraca z Wydziałami Wojewódzkimi
 „ Łącki — O planowaniu prac G. U. P. K.

Nad każdym z referatów toczyła się ożywiona dyskusja, ustalająca wytyczne dalszego postępowania.

Należy podkreślić, że dyskusja ujawniła doskonałą znajomość terenu i jego potrzeb przez Naczelników W referatach i dyskusjach podkreślono przede wszystkim praktyczne podejście poruszonych zagadnień.

W czasie obrad dominowały następujące zagadnienia programu prac mierniczych w 1946 r.

- a) zastosowanie najnowszych metod pomiarowych,
- b) organizacja miernictwa państwowego,
- c) rewindykacja i inwentaryzacja materiałów pomiarowych,
- d) nowy kataster,
- e) uposażenie pracowników miernictwa.

Konferencja stanowi poważny krok na drodze rozwoju prac Głównego Urzędu Pomiarów Kraju i organizacji miernictwa państwowego.

Rejestracja sił mierniczych

W wyniku rejestracji sił mierniczych oraz personelu pomocniczego przeprowadzonej przez Główny Urząd Pomiarów Kraju uzyskano następujące dane. Na 1. XII. 1945 r. zarejestrowało się na terenie całej Polski:

inżynierów mierniczych przysięgłych	107
mierniczych	245
inżynierów mierniczych	164
mierniczych	403
techników mierniczych	317
kreślarzy	157
siły pomocnicze	205

Razem . 1598

Czynnych biur mierniczych przysięgłych 144

W roku 1938 było w Polsce 1200 osób posiadających dekrety mierniczego przysięgłego. Nawet jeśli przyjmujemy ubytek 50% wywołany wojną, to i tak poza ewidencją pozostałaby poważna ilość mierniczych. Również i rubryki pozostałe obejmują najprawdopodobniej tylko 50% kadr zawodowych. Zjawisko to wywołane jest przede wszystkim warunkami ekonomicznymi. Wielu mierniczych pracuje w innych dziedzinach życia, jak przemysł, handel itp. Ten odpływ sił z zawodu mierniczego winien być zahamowany, gdyż grozi on wstrzymaniem szeregu pilnych prac o skalę państwową. Jedyną drogą mogącą zmienić ten stan rzeczy jest podniesienie niesłychanie niskiej stopy zarobkowej w miernictwie. Władze państwowe winny zwrócić uwagę na to zjawisko i poddać rewizji płace personelu technicznego.

Obowiązek zgłaszania biur mierniczych przysięgłych

Obowiązek zgłaszania biur mierniczych przysięgłych dotyczy nie tylko nowo powstałych biur na terenie danego województwa, ale wszystkich mierniczych przysięgłych, którzy biura swe prowadzili bez przerwy w czasie okupacji i przed rokiem 1939.

Zgłoszenia należy dokonać w Urzędzie Wojewódzkim — Wydział Pomiarów.

Lustracja biur mierniczych przysięgłych

Wkrótce nastąpi powszechna lustracja biur mierniczych przysięgłych. Lustracja obejmie kontrolę biur z punktu widzenia formalno-prawnego, technicznego oraz spraw ewidencyjnych mierniczego przysięgłego i personelu pomocniczego.

Mierniczowie przysięgli, którzy w okresie okupacji stracili swoje świadectwa uczelniane, dekret na mierniczego przysięgłego i inne dowody, winni je odtworzyć w myśl dekretu z dnia 17 lipca 1945 r. o odtworzeniu dyplomów i świadectw z ukończenia nauki. (Dz. U. R. P. 27 poz. 164).

Dotychczas obowiązująca rota przysięgi na mierniczego przysięgłego została zmieniona. Nowa rota przysięgi powinna się ukazać w jednym z najbliższych numerów Dziennika Ustaw jako rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów.

Wiadomości ze Związku Mierniczych R. P.

Zarząd Główny Z.M.R.P. podaje do wiadomości, że na terenie Okręgu Administracyjnego Dolnego Śląska powstał oddział Z.M.R.P. z siedzibą we Wrocławiu. Adres Wrocław Urząd Wojewódzki Wydział Pomiarów.

Do Zarządu Oddziału wybrani zostali koledzy: Prezes — K. Szpiganowicz, Viceprezes — E. Bałaban, Sekretarz — S. Zarosiński, Skarbnik — S. Olszewski, Członek Zarządu — W. Husak, Zastępcy — J. Pobudkiewicz i A. Zieliński.

Podajemy również Kolegom do wiadomości iż Politechnika Warszawska nadała kol. Bychawskiemu Tadeuszowi mierniczemu przysięgłemu tytuł inżyniera na podstawie złożonego przez niego egzaminu w myśl art. 7 ustawy z dnia 21 września 1922 r. w przedmiocie tytułu inżyniera. Jest to po wojnie pierwszy wypadek nadania tytułu inżynierskiego na podstawie wymienionego artykułu. Mamy nadzieję że szereg kolegów — mierniczych przysięgłych zechce również ubiegać się o uzyskanie tytułu inżynierskiego w tym trybie.

Zarząd Główny ZMRP rozważa sprawę przyjęcia z pomocą swym członkom w powyższej sprawie. Odpowiednie komunikaty zostaną w swoim czasie podane do wiadomości.

Dla informacji kolegów podajemy poniżej pełny tekst art. 7 ustawy w przedmiocie tytułu inżyniera.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 90 poz. 823

USTAWA

z dnia 21 września 1922 roku
w przedmiocie tytułu inżyniera

Art. 7.

Rady wydziałów technicznych w szkołach akademickich mogą wyjątkowo nadawać tytuł inżyniera osobom, które ukończyły średnią techniczną szkołę zawodową, przy tym:

- 1) odznaczyły się wybitną działalnością w zawodzie technicznym.
- 2) wykazały się praktyką co najmniej 5-letnią po otrzymaniu ostatecznego stopnia zawodowego w średniej szkole technicznej.
- 3) wykazały się w odnośnej szkole akademickiej do ukończenia średniej szkoły zawodowej. przedstawią sprawozdanie z prac dokonanych w czasie praktyki zawodowej, oraz wykazały na egzaminie, nawiązującym do złożonego sprawozdania, że poziom ich wiedzy dorównywa temu, jaki jest wymagany od absolwentów akademickich szkół, lub wydziałów technicznych.

Ze względu na możliwość szerszego zastosowania art. 7 ustawy z dnia 21.9.1922 w przedmiocie tytułu inżyniera, Związek Mierniczych R. P. pragnie przystąpić do realizacji wniosku Oddziału Kieleckiego Z. M. R. P. w sprawie zorganizowania specjalnego kursu dla doświadczonych i wybitnych fachowców mierniczych ze średnim wykształceniem, którzy posiadają minimum 5 lat praktyki.

Zadaniem takiego kursu byłoby pogłębienie teoretyczne nauk z zakresu geodezji i nauk pokrewnych oraz wykonanie pracy oryginalnej z dziedziny dotychczasowej praktyki zawodowej lub wybranej.

Ukończenie kursu, wykonanie pracy oryginalnej i zebranie wyróżniających się prac z dotychczasowej praktyki zawodowej mogłyby być podstawą do wystąpienia zainteresowanego do Rady Wydziału Geodezyjnego o przeprowadzenie: oceny prac i egzaminu sprawdzającego w myśl art. 7.

Kurs omawiany trwałby prawdopodobnie około 1 roku w Warszawie w okresie jesień, zima, wiosna 1946/47 roku.

Organizowanie kursu pochłonięłoby znaczną ilość energii, starań oraz spowodowałoby zaciągnięcie zo-

bowiązań, należy zatem zorientować się przed przystąpieniem do organizacji kursu o ilości reflektujących na wspomniany kurs.

Dlatego uprasza się zainteresowanych o nadesłanie do 15 kwietnia 1946 r. następujących danych:

1. Nazwisko i imię.
2. Tytuł zawodowy.
3. Ukończona szkoła.
4. Miejsce zamieszkania.
5. Dotychczasowy przebieg pracy zawodowej.
6. Wyszczególnienie prac wyróżniających.
7. Czy prace wymienione w p-cie 6 ocalały i mogą być przedstawione Radzie Wydziałowej?
8. Czy zainteresowany reflektuje na wyższy kurs mierniczy?
9. Czy zainteresowany może zarezerwować czas na 1-no roczny wyższy kurs mierniczy?
10. Czy zainteresowany może pokryć koszt
 - a) utrzymania własnego w czasie kursu?
 - b) organizacji kursu?
11. Uwagi

Deklaracje i odpowiedzi na wymienione pytania uprasza się nadsyłać na ręce inż. Bronisława Lipińskiego, Warszawa, Al. Stalina Nr 36, III piętro.

W Y K A Z

osób, które złożyły egzamin przed Państwową Komisją Egzaminacyjną na mierniczych przysięgłych w dniach 30. I. — 6. II. — 1946 r. w Warszawie.

- 1) Inż. Baka Edmund (Opoczno)
- 2) Babiczew Michał, miern. (Kraków)
- 3) Ciuk Tadeusz, miern. (Warszawa-Praga)
- 4) Chmielewski Tadeusz, miern. (Brwinów)
- 5) Gawłowski Mieczysław, miern. (Sopoty)
- 6) Inż. Grodzicki Marian (Warszawa)
- 7) „ Habros vel Chabros Józef (Warszawa)
- 8) „ Katkiewicz Władysław (Warszawa)
- 9) „ Kepiński Władysław (Warszawa)
- 10) Klimowicz Witold, miern. (Bydgoszcz)
- 11) Inż. Kłopociński Wacław (Grodzisk Maz.)
- 12) „ Kondracki Roman (Warszawa)
- 13) „ Kozarski Edward (Zabrze)
- 14) „ Kwiecień Wacław (Toruń)
- 15) „ Kułakowski Paweł (Sopoty)
- 16) „ de Lazzarini Tadeusz (Warszawa)
- 17) Lewandowski Edward, miern. (Otwock)
- 18) Majewski Ryszard, miern. (Grabów) k/W.
- 19) Inż. Mazurkiewicz Stanisław (Gołębki)
- 20) „ Pomaski Jerzy (Żyrardów)
- 21) „ Niemczyk Paweł (Bydgoszcz)
- 22) „ Richert Wiktor (Warszawa)
- 23) Rudnicki Witold, miern. (Kraków)
- 24) Inż. Sadownik Tadeusz (Lublin)
- 25) Siebielec Wacław, miern. (Żywiec)
- 26) Soczewiński Bolesław, miern. (Lublin)
- 27) Inż. Stankiewicz Kazimierz (Warszawa)
- 28) Szumski Józef, miern. (Łódź)
- 29) Wagner Ludomir-Jan, miern. (Warszawa)
- 30) Wocial Walerian-Henryk, miern. (Warszawa)
- 31) Inż. Wysocki Konstanty (Warszawa)
- 32) Włoszek Antoni, miern. (Sochaczew)
- 33) Wigura Władysław, miern. (Lublin)
- 34) Wójtowicz Kazimierz, miern. (Warszawa)

Wiadomości z Komisji Egzaminacyjnej na mierniczych przysięgłych. Egzamin w terminie wiosennym odbędzie się w Warszawie w dniach od 13 do 18 maja r. b.

„MIERNICTWO MIEJSKIE“

Nakładem Koła Geodetów St. Pol. Warsz. ukazał się wydany z zasiłku G. U. P. Kr. w pierwszej połowie lutego skrypt p. t. „Miernictwo Miejskie“.

Skrypt składa się z dwóch zasadniczych części — pierwszej teoretycznej opracowanej przez Dyr. Biura Technicznego G. U. P. Kr. inż. M. Malesińskiego w/g jego wykładów na Wydz. Geodezji na Politechnice, a obejmującej Triangulację dla potrzeb miasta, oraz wykładów inż. W. Kolanowskie-

go: Poligonizacja, Pomiar szczegółów, Pomiar wysokościowy, Scalenie, przekształcenie, i przebudowa działek budowlanych.

Część druga skryptu — realizacyjna — jest również pracą zbiorową i obejmuje szereg wykładów przedwojennego Kursu Pomiarów Miast, urządzonego przez Związek Miast Polskich.

Na część tę składają się następujące prace:

inż. Wysockiego K. — Prace geodezyjne przy realizacji planów zabudowania.

inż. Włoczewskiego F. — Prace pomiarowe przy realizacji planów zabudowania, zakres czynności oraz podstawy techniczne i prawne ich wykonania.

inż. Pohoski Z. — Prace pomiarowe, dostosowywane w związku z miejskim budownictwem naziemnym i podziemnym.

inż. Ciudziwickiego J. — Prawo i dochodzenie tytułu własności gruntowej w miastach.

inż. Fonfarskiego St. — Podział nieruchomości na działki budowlane.

inż. Katkiewicza W. — Plany miernicze dla celów budowlanych, nadawanie Nr. Nr. porządkowych, hipotecznych i nazw ulic.

inż. Tyczyńskiego. — Aktualizacja, przechowywanie planów mierniczych.

Jak widzimy, jest to pierwsze zebranie wiadomości potrzebnych przy wykonywaniu pomiarów miejskich.

Całość obejmuje około 250 stron maszynopisu. Cena skryptu wynosi 220 zł. Ze względu na mały nakład pożądanym jest by reflektujący, na kupno wpłacili wcześniej powyższą sumę na konto czekowe Koła Geodetów Studentów Politechniki Warszawskiej w P. K. O. Nr. 1122 — ewentualnie przysyłali zamówienia pisemne pod adresem: Politechnika Warszawska — Warszawa, ul. Lwowska 7 — Koło Geodetów S. P. W. poczem skrypt zostanie im wysłany za zaliczeniem pocztowym z doliczeniem kosztów przesyłki.

5 marca br. ukaże się w sprzedaży wydany nakładem Koła Geodetów Kurs „Astronomii Praktycznej“ (str. 60 — cena około 80 zł) obejmujący 6 metod (z przykładami) wyznaczenia azymutu przedmiotu ziemskiego, współrzędnych geograficznych i czasu z obserwacji słońca lub gwiazd.

Zamówienia na skrypt należy kierować na adres: Koło Geodetów St. P. W. Warszawa, Politechnika — ul. Lwowska 7.

KOŁO STUDENTÓW Geodetów w KRAKOWIE

W pierwszych dniach grudnia ub. r. studenci Oddziału Mierniczego Wydziałów Politechnicznych przy Akademii Górniczej w Krakowie zorganizowali „Koło Studentów Geodetów“ i na pierwszym zebraniu organizacyjnym wybrali Zarząd Organizacyjny.

Koło ma na celu uzupełnianie, pogłębianie i szerzenie wiadomości w zakresie inżynierii mierniczej, organizowanie pracy naukowej wśród członków, niesienie pomocy materialnej i działalność kulturalno-towarzystwą. Środkami prowadzącymi do osiągnięcia tego są: urządzenie odczytów, zebrania dyskusyjnych, prowadzenie specjalnych kursów naukowych, wydawanie skryptów, formularzy technicznych, prowadzenie biblioteki i czytelnicy oraz wypożyczalni instrumentów i przyrządów geodezyjnych do ćwiczeń naukowych i prac zarobkowych, urządzenie wycieczek, niesienie pomocy materialnej przez udzielanie pożyczek oraz pośrednictwo przy zakupie książek i pomocy naukowych, urządzenie zabaw i innych imprez towarzyskich.

OTWARCIE LOKALU REDAKCJI PRZEGLĄDU GEODEZYJNEGO

W dniu 27 stycznia 1946 r. odbyło się otwarcie lokalu Redakcji Przeglądu Geodezyjnego. Uroczystość zaszczycili swą obecnością Prezes Głównego Urzędu Pomiarów Kraju Prof. Inż. Jan Piotrowski, przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, Min. Komunikacji, Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego, Wydziału Inżynierii Politechniki Warszawskiej, Prasy codziennej i zawo-

dowej, Koła Geodetów Stud. Pol. Warszawskiej oraz liczni członkowie Związku Mierniczych R. P.

Część oficjalną uroczystości otwarcia zajął Inż. Bronisław Łącki, Prezes Zarządu Głównego Związku Mierniczych R. P., witając przedstawicieli władz państwowych, nauki i prasy polskiej.

Następnie omówił zakres prac zawodu mierniczego, podkreślił wielkość strat poniesionych w okresie okupacji i konieczność szybkiego uzupełnienia szczupłych kadr zawodowych. Oddał hołd pamięci poległych i zmarłych kolegów. Złożył podziękowanie Redaktorom i pracownikom Redakcji za twórczą pracę w ciężkich powojennych warunkach.

Następnie Prof. Inż. Jan Piotrowski, Prezes Głównego Urzędu Pomiarów Kraju omówił znaczenie prasy zawodowej i jej rolę w kształceniu i uzupełnianiu wiadomości fachowych. Podkreślił konieczność rozszerzenia pracy czasopisma, ze specjalnym uwzględnieniem potrzeb naszego życia. Zapewniając o życzliwości Głównego Urzędu Pomiarów Kraju życzył Redakcji dalszej owocnej pracy.

Inż. Szczerba Adam, Dyrektor Departamentu Przebudowy Ustroju Rolnego przedstawił potrzeby zawodu w świetle takich ogromnych zadań jak przebudowa i odbudowa wsi, osadnictwo.

Zagadnienia te wymagają szerokiego naukowego ujęcia, planowości działania i przemyślanej koncepcji. Na łamach Przeglądu Geodezyjnego dyskutuje się o podstawowych założeniach tych prac. To też M. R. i R. R. w pełni doceniając znaczenie czasopisma udziela Redakcji swego poparcia i życzy dalszej owocnej pracy.

Inż. Jan Medyński, Przedstawiciel Min. Kom. podkreślił znaczenie jakie w dziedzinie odbudowy posiada zagadnienie transportu. Sprawność zaś ruchu kolejowego opiera się w znacznej mierze na niewidocznej i nieznannej szerszemu ogółowi pracy mierniczego. Potrzeby Min. Kom. w tej dziedzinie są ogromne. Wystarczy nadmienić że dla zrealizowania prac mierniczych w dziedzinie kolejnictwa w okresie lat 10 potrzeba jest około 1000 inżynierów i techników, o wysokich kwalifikacjach. To też Min. Kom. chętnie widziałoby na łamach prasy zawodowej mierniczej poruszenie interesujących kolejnictwo tematów a nie wątpiąc iż będzie to zrealizowane życzy Redakcji rozszerzenia działalności w dotychczasowej pracy.

Prof. Inż. Bronisław Piątkiewicz, przemówił w imieniu J. M. Rektora Pol. Warsz. Prof. E. Warchałowskiego i Geodezyjnego Instytutu Naukowo-Badawczego. Podkreślił renesans życia intelektualnego tak silny i intensywny pomimo ran i zniszczeń zadanych społeczeństwu przez wojnę. Ten rozwój nauki znajdujący swój wyraz w rozwoju poważnej prasy naukowej świadczy o prężności narodu, niezłamanego mimo ogromu strat. W imię nauki i jej szczytnych zadań życzył Redakcji powodzenia w działalności.

Redaktor „Mechanika“ inż. Adam Troskoleński powitał serdecznie uroczystość której znaczenie rozumie tym bardziej, iż pracując na niwie tej samej tylko w innym zawodzie, zna trudności i przeszkody jakie trzeba łamać w dzisiejszych twardych czasach. Ciesząc się z osiągnięć dokonanych wyraża nadzieję iż zgromadzone w Warszawie czasopisma zawodowe będą z sobą ściśle współpracować zwłaszcza w ogólnych zagadnieniach technicznych.

Przedstawiciel młodzieży akademickiej, Prezes Koła Geodetów Czekaliński, dziękował w imieniu młodzieży akademickiej. Podkreślił iż każdy numer „Przeglądu Geodezyjnego“ staje się jakby podręcznikiem młodzieży akademickiej, która omawiając i dyskutując poruszone tematy uczy się zarówno rozwiązywania praktycznego szeregu zagadnień jak i ich podstaw teoretycznych.

Następnie Inż. Bronisław Lipiński złożył sprawozdanie z 1/2-roczonej działalności Przeglądu Geodezyjnego. Podkreślił iż działalność ta jest tylko fragmentem pracy całego zawodu mierniczego mającego na celu:

1. Jednolitą organizację w ramach administracji

państwowej co zostało już zrealizowane przez

2. Stworzenie jednolitej reprezentacji zawodowej co również stało się faktem dokonany wobec stworzenia Związku Mierniczych R. P.
3. Utworzenia prasy fachowej.
4. Uporządkowania wewnętrznej struktury zawodu.
5. Pogłębianie i rozszerzanie działalności zawodu.

Praca ta zrealizowana już została w znacznej mierze przez jednolity i twórczy wysiłek całego zawodu. To że Przegląd Geodezyjny spełnia od 1/2 roku swoje zadania naukowe i społeczne mogło być osiągnięte przede wszystkim dlatego iż na swej drodze spotykał on zrozumienie i poparcie. Podziękował specjalnie serdecznie Prof. Inż. Janowi Piotrowskiemu Prezesowi Gł. Urz. Pom. Kraju za życzliwość i wszechstronną pomoc oraz Dyr. Dep. Przeb. Ustr. Roln. Inż. Adamowi Szczerbie, który w nawale swych prac zawsze znajduje czas dla okazania czasopismu swego poparcia i rady. Podziękował również innym resortom za ich pomoc i opiekę.

Poza grupą instytucyj i osób inż. Lipiński złożył serdeczne podziękowania tym wszystkim którzy swą twórczą pracą naukową pozwolili na wypełnienie łam czasopisma poważnymi i wartościowymi artykułami. Złożył również podziękowanie personelowi Redakcji za wytrwałą i pełną zapala współpracę.

Uroczystość zakończono skromną herbatką w serdecznej koleżeńskiejskiej atmosferze.

II-gi KONKURS

Zarząd Główny Związku Mierniczych Rzeczypospolitej Polskiej ogłasza konkurs na znaczek związkowy.

Warunki konkursu:

- 1) Zadaniem biorących udział w konkursie jest opracowanie projektu znaczka do noszenia w klapie marynarki, do umieszczenia na pieczęci okrągłej i na sztabardze.
- 2) Kompozycja rysunkowa winna być tak opracowana, żeby treść jej związana była bądź z istotą pracy mierniczego, bądź w formie odpowiednio ułożonego napisu, bądź łączyła obydwie te tematy.
- 3) Kompozycja rysunkowa może być naturalistyczna lub stylizowana, lecz przejrzysta i wyraźna.
- 4) Rysunki winny być opracowane w wielkości naturalnej znaczka i w powiększeniu dowolnym, lecz określonym.
- 5) Rysunki kolorowane dopuszczalne są tylko dla projektów, które przewidują wykonanie znaczka wielobarwnego.
- 6) Należy podać, w jakim materiale znaczek winien być wykonany. (Pożądane jest podanie przybliżonego kosztu dla 200 sztuk i 1000 sztuk oraz obecne, techniczne możliwości realizacji, ze względu na zniszczenia wojenne w zawodzie grawerskim).
- 7) Prace konkursowe zapieczętowane, opatrzone godłem oraz zawierające zamkniętą kopertę z godłem i nazwiskiem autora składać należy do dnia 1 maja 1946 r. do godz. 12-ej sekretarzowi sądu konkursowego ob. Kazimierzowi Rzewskiemu, Nowy Świat 2 lub pod adresem Zw. Mier. W-wa, Al. Stalina 36.
- 8) Za najlepsze prace konkursowe wyznacza się 3 nagrody:

I nagroda 3.500 zł

II „ „ 2.500 zł

oraz jeden zakup za 1.000 zł.

9) Otwarcie kopert nastąpi 4 maja 1946 r.

10) Nagrodzone na konkursie prace stają się własnością Zw. Mierniczych R. P., który może je wykorzystywać w całości lub w częściach. Prace nie nagrodzone mogą być odebrane przez autorów do dn 25 maja 1946 r. Prace nie odebrane w tym terminie przechodzą na własność Związku.

Regulaminy konkursu jest do przejrzania u Sekretarza Sądu Konkursowego.

Skład Sądu: ob. ob. inż. Władysław Katkiewicz, Teodor Kłazyński, inż. Bronisław Łącki, inż. Aldona Piasecka, Romuald Ronisz i Kazimierz Rzewski.

Inż Zbigniew Czerski

Warszawa, ul. Widok Nr. 26 (róg Marszałkowskiej)

Sprzęt geodezyjny

Teodolity

Taśmy

Węgielnice

Niwelatory

Łaty

Planimetry

Cyrkle i t. p.

Sprzedaż — kupno — komis

N A P R A W Y

P R Z E R Ó B K I

Polskie Zakłady Optyczne S. A.

Pod Zarządem Państwowym

ul. GROCHOWSKA 316/318

SKLEPY: Warszawa-Praga, Targowa 36. Łódź, Piotrowska 85. Gdynia, Sto-Jańska 67

Mikroskopy

Teodolity

Lornetki polowe

Niwelatory

Lupy, szkła okularowe

Aparaty fotograficzne

Lunety, celowniki optyczne i wszelki sprzęt optyczno-precyzyjny.

Zakłady Optyczne i Mechaniczne

Z. MATYSZKIEWICZ

W A R S Z A W A

GEODEZJA — OPTYKA — Mech. PRECYZYJNA

Warsztaty Targowa 44

Sklep — Wileńska 19

S p r z e d a ż — N a p r a w a

5000 ZŁ.

wypłacie za zwrot lub wskazanie obecnego posiadacza skradzionego mi w 1944 r. teodolitu 20" f-my G. Gerlach nr. 37343 (obydwa koła kryte, luneta o wewnętrznym ogniskowaniu, urządzenie peryskopowe).

Ostrzegam przed nabyciem.

Wiadomości proszę kierować pod adresem:

K. Wójtowicz, Warszawa, ul. Kazimierzowska 34 m. 4

K U R S

Kurs dla kandydatów na mierniczych przysięgłych odbędzie się w czasie od 1 do 12 maja. Zapisy na kurs przyjmuje kancelaria Państwowego Liceum Mierniczego w Warszawie, Hoża 88. Opłata za kurs wyniesie 2000 zł. Wykłady odbywać się będą w godzinach popołudniowych.

Prenumerata roczna 96 zł, ½ roczna 54 zł.

Wydawca „Związek Mierniczych Rzeczypospolitej Polskiej”

Redaktorzy: inż. Lipiński Bronisław i inż. Tymowski St. Janusz

Redakcja i Administracja: Warszawa, Mickiewicza 18 m. 15. Konto czekowe PKO „Przegląd Geodezyjny Nr 130”

Drukarnia Nr 2 „Czytelnik”, Marszałkowska 3/5

B-06357